

ДНЕВНИКЪТ

(стенографически)

на

ХІІ^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XXII заседание, петък, 15 ноември 1902 г.

(Отворено въ 2 ч. и 50 м. послѣ пладнѣ подъ прѣдседателството на подпрѣдседателя г. А. Франгя.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣданието се отвара.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь П. Шоповъ: (Прочита списъка. Отсѣтствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: И. Арнаудовъ, Х. Бакаловъ, М. Балтовъ, Г. Бѣльовъ, Д. Вълчевъ, Д-ръ П. Гудевъ, Д-ръ К. Милановъ, Л. Дуковъ, Г. Згуревъ, А. Каназирски, М. Каравасилевъ, Г. Константиновъ Палата, В. Кръстевъ, Г. Кутинчевъ, Н. Лефтеровъ, Х. Мановъ, П. Марковъ, М. Месудовъ, М. Милевъ, Х. Бей Мустафа Бейовъ, С. Недевъ, И. Нейчовъ, П. Пановъ, Г. Пеневъ, А. Самоковлийски, И. Соколовъ, В. Статковъ, А. Страшимировъ, Ц. Таслаковъ, Т. Теодоровъ, Д. Тоневъ, Х. Тоневъ, Н. Узуновъ, А. Урумовъ, Д. Филовъ, Д. Христовъ, П. Чаушовъ, Т. Шипковъ и Ю. Юсуфовъ.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Отъ 188 души народни прѣдставители отсѣтствуватъ 39. Има законното число народни прѣдставители — засѣданието продължава.

Има едно запитване постѣпило отъ г. Забунова, Ловчански народенъ прѣдставителъ, къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието, което г. секретарьтъ ще прочете.

Секретарь П. Шоповъ: (Чете.)

„Запитване

отъ Ловчанския народенъ прѣдставителъ Я. Забуновъ къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието.

На основание чл. 107 отъ конституцията, прави слѣдното запитване. Извѣстно е на г. министра, че отъ 3 мартъ 1897 г. съществува законъ за за-

дължителното носене мѣстни дрехи и обуца на всичкитѣ държавни, окръжни и други чиновници, както и народнитѣ прѣдставители, и че по силата на този законъ ония, които не го изпълняватъ, се подлагатъ на глоба отъ 10—60 л. Но, доколкото ми е извѣстно, този законъ и досега е оставенъ неизпълненъ. Затова запитвамъ г. министра, да ми отговори кои сѣ причинитѣ, които го каратъ да държи и доднесъ закона неизпълненъ, както и да лви какъ да се обясни неговиятъ категориченъ отговоръ на питането ми къмъ него на 14-й т. м., че той нѣма намѣрение да взима никакви мѣрки за прилагането на казания законъ въ дѣйствиѣ.

София, 14 ноември 1902 г.

Ловчански народенъ прѣдставителъ:

Я. Забуновъ.

М. Таковъ: Г-да прѣдставители! Вамъ е извѣстно, че днесъ е 15 ноември — деньтъ, когато България запечата една частъ отъ осъществлението на българскитѣ национални идеали. Въ този день вамъ е извѣстно, че се свърши Сръбско-българската война щастливо за България, и отъ този день ние доказахме на свѣта, че сме достойни да зацѣпваме своето бащино огнище и достойни за тази свобода, за която се пролѣха толкова кръви отъ братския намъ руски народъ. Днесъ въ църквата „Св. Кралъ“ е имало молебень за падналитѣ войници; въ военното училище сѣщо е имало такъвъ снощи и днесъ.

Менѣ ми се струва, че ако армията празнува този день, народното прѣдставителство, което изразява чувствата на българския народъ, непременно трѣбва да вземе участие въ тоя дѣйствително тържественъ националенъ празникъ. У насъ има повече

отъ 100 празника на разни светии, но такива национални празници, които сж запечатали историята на България, тѣ сж много малко, освѣтъ единъ — 19 февруарий. Независимо отъ това, ако Народното Събрание можеше да вдигне своето засѣдание за единъ день по отношение, тѣй да се каже, спомнуване паметта на една покойна жена — майката на единъ нашъ добъръ революционеръ, още повече трѣбва това да направимъ, за да споменемъ паметта на толкова падналитѣ български войници подъ Сливница и Пиротъ. Може би, г-да прѣдставители, — и за да не стане нужда да взимамъ думата — да ми се възрази, че не трѣбва да правимъ туй отъ скруполи къмъ нашата съседна държава, но менъ ми се струва, че единъ народъ, отъ желанието си да запази своитѣ приятелски и съседни отношения съ други държави, не е длъженъ да забравя своята история. И народъ, който нѣма идеали, е народъ обреченъ на загинаване; народъ, който не почита паметта на своитѣ патриоти, е народъ недостоенъ да има такива синове въ своята срѣда. Ето защо ви моля, и прѣди всичко почитаемото правителство, да се съгласи да се вдигне днешното засѣдание въ паметъ на 15 ноемврий — деньтъ, когато се прослави българското оръжие.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ трѣбва да призная, че не съмъ голѣмъ приятелъ на тѣзи тържествувания. Чини ми се, че и безъ вдигане на засѣданието народнитѣ прѣдставители иматъ възможностъ да почетатъ паметта на падналитѣ герои въ Сръбско-българската война, по единъ или другъ начинъ. А за българския народъ, ми се струва, ще бѣде още по-добъръ, народнитѣ прѣдставители да останатъ на мѣстата си, и съ сериозна работа по въпроситѣ, които сж на дневенъ редъ, да покажатъ, че тѣ сж щервѣменно съ почитането паметта на падналитѣ герои вършатъ и ползотворни работи. Затова съмъ на мнѣние да се не вдига засѣданието.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Мушановъ има думата.

Н. Мушановъ: Азъ се отказвамъ, защото щѣхъ да поддържамъ мнѣнието на г. Министъръ-Прѣседателя.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Такевъ, настоявате ли на Вашето прѣдложение?

М. Такевъ: Да!

Б. Мирски: Г-да народни прѣдставители! И азъ трѣбваше да се откажа, подиръ като г. Министъръ-Прѣседателятѣ даде доводи, но азъ имамъ и други доводи, които съмъ длъженъ да изтъкна. Ако покойниятъ Кралъ Миланъ и тогавашното сръбско правителство прѣдизвикаха българския народъ да отиде да отстоява за правата си, то не значи, че тая война я желаяха българскиятъ и сръбскиятъ народи. Азъ мисля, че достатъчно почитъ ще по-

кажемъ къмъ покойнитѣ и къмъ живитѣ, дѣйствиелно пълно уважение заслужаващи борци, ако станемъ на крака и послѣ седнемъ на работа. (Отъ дѣсницата: Прието!)

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Г-да прѣдставители! Не подлежи на съмнѣние, че нашитѣ събратия, които говориха прѣди малко, всички се въодушевяватъ отъ желанието, да се изрази почитта на българския народъ къмъ падналитѣ герои на бойнитѣ полета; но азъ съмъ длъженъ да изкажа скръбта си, че може да има разногласие по този поводъ, че може да се намѣри мнѣние, което да се поддържа и тукъ, въ Народното Събрание, че какъвто и да е начинътъ на изказване нашата почитъ къмъ падналитѣ герои, може да бѣде достатъченъ, за да изразимъ ние ония чувства, които трѣбва да ни възбуждатъ въ деня, въ който се празнува най-свѣтлата дата отъ нашата новѣйша история. Азъ моля г. Министъръ-Президента и всички ония господа, които се въодушевяватъ отъ желанието да изразимъ по единъ тържественъ начинъ нашата почитъ къмъ падналитѣ герои на българскитѣ военни полета, да не повдигатъ въпросъ и да си оттеглятъ това прѣдложение, което направиха, а да подкрѣпятъ прѣдложението на г. Такева, което единствено считамъ за достолюбително за българския народъ.

М. Такевъ: Г-да прѣдставители! Нѣма да говоря много, а само ще ви спомня, че е много опасно да имаме толкова кжса паметъ. И тази кжса паметъ се състои въ туй, че едва прѣди 10 дена вдигнахме засѣданието за покойната баба Нона — нѣмамъ нищо противъ това, но вие рѣкоплѣскахте на г. министра сега, когато каза, че нѣма нужда да се вдигне засѣданието, а завчера мълчеливо станяхте и си отидохте безъ никакво роптание да има. Не ще ли да ни упрекнатъ хората въ елементарна непослѣдователностъ и въ явна непризнателностъ? Кѣдѣ е тогава логиката? Тогаваше тукъ г. Министърътъ на Финанситѣ и азъ не чухъ протести. А днесъ, когато трѣбва да се почете паметта на хиляди паднали борци, върху кокалитѣ на които, може би, засѣдаваме и ще рѣшаваме въпроси, народополезни дѣла, за което ни говори г. Даневъ, вие се отказвате да вдигнете това засѣдание и казвате, че ще станемъ на крака. Защо завчера не станяхте на крака, защо вдигнахте засѣданието? Дѣ е логиката? дѣ е послѣдователността? дѣ е приличието? и между заслугитѣ на единѣ и заслугитѣ на другия дѣ е сравнението? Менъ ми се струва, че не може и рѣчь да става; ако просто желаете да бѣдете послѣдователни, трѣбва да вдигнете и туй засѣдание. Нѣма българскиятъ народъ да почувствува тежестъ затуй, че сме искали да почитаме паметта на тѣхнитѣ паднали бащи и синове, на толкова пострадали майки, вдовици и сираци, ако нѣма едно засѣдание. Постановѣте за слѣдующата недѣля да имаме всѣки день засѣдание; утрѣ засѣдавайте и прѣди и послѣ

обѣдъ, наваксайте врѣмето — нѣмамъ нищо противъ, — но трѣбва, вие сте длѣжни да почитате паметъта на бащинъ на всички тия живи сираци. Ето защо азъ моля, пакъ го повтарямъ, да бѣдете послѣдователни. И моля Дѣда Цанковъ, като най-старъ и който завчера прѣдложи вдигане на засѣданието, да се присѣдини къмъ мене и моля всички васъ да се присѣдините къмъ мене и да се вдигне засѣданието въ паметъ, въ почитъ на тѣзи герои.

Н. Мушановъ: Г-да народни прѣдставители! Отъ желанието да минемъ къмъ рѣшение много бързо, азъ се отказахъ да говоря, като поддържамъ г. Министъръ-Прѣдседателя. Обаче, тъй като ставатъ дебати, и се мисли, че не сж достойни хората, които искаме да работимъ, трѣбваше човѣкъ да си каже мотивитѣ защо. Не е въпросътъ, че никой отъ насъ не желае да почитаме паметъта на тѣзи, които сж паднали за нашето отечество; въпросътъ е, съ какви срѣдства трѣбва да манифестираме, да изкажемъ тази почитъ. Това е то; тамъ е, дѣто трѣбва да се спори. И мисля, че е много по-добрѣ да изберемъ срѣдството, да работимъ и съ ставане на крака да почетемъ паметъта на падналитѣ, отколкото да не работимъ. Нѣма нищо по-достойно и по-честно, отколкото работата. И мисля, че всички родители, на които дѣцата сж паднали, нѣма да се сърдятъ на народното прѣдставителство, че не сме почели паметъта на падналитѣ, като не сме вдигнали засѣданието, а само сме станали на крака. Ето защо азъ мисля, г-да народни прѣдставители, че най-доброто срѣдство за изказване на нашата почитъ къмъ падналитѣ е да станемъ на крака, и че най-добрѣ отъ гледна точка на обществена полза е да работимъ. Защото съ много почитане паметъта на паднали започваме да караме много да негодуватъ живитѣ.

Колкото до въпроса, че Дѣдо Цанковъ прѣдлагалъ нѣкога да се вдигне засѣданието за майката на Бенковски, моето мнѣние е, че Дѣдо Цанковъ и народното прѣдставителство сж объркали, станало е една грѣшка, а грѣшката не създава право; ако сме сгрѣшили веднажъ, нека се поправимъ втори пътъ.

Туй е моето мнѣние и азъ съмъ искрено въодушевенъ отъ желанието да почетемъ паметъта на всички тѣзи, които сж паднали за нашето отечество.

Д. Цанковъ: Г-нъ Такевъ сѣ обича, когато говори за единъ прѣдметъ, да докача нѣкога. (М. Такевъ: Не!) Ама тъй е. Защото сме вдигнали онзи день засѣданието за майката на Бенковски, той се закача пакъ. (Н. Поповъ: То бѣше за кризата!) Г-не, вие, младитѣ хора, да знаете, че при таквизи побѣди, дѣто ги правятъ народитѣ надъ други народи, докато е още огнѣтъ, тържества правятъ, хвалатъ се, ама подирѣ, като видятъ, че малко разсѣдѣкътъ казва: хей, недѣйте, защото имаме и друга полза, (Г. Кирковъ: Да нѣмаме война!)

посмекчаватъ. Били Германия смекчи побѣдата надъ французитѣ! Тя посмекчи празнуването, а пъкъ вие искате да повдигате жлъчката на единъ братски народъ. Срамота е!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Кажете си истинскитѣ мотиви!

Д. Цанковъ: Истинскитѣ мотиви. Братъ съ брата се скарали и се примирятъ. Трѣбва да се примирятъ, а не да си повдигатъ жлъчката.

Н. Поповъ: Ние сме примирени.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Пакъ ще си бждемъ приятели!

Д. Цанковъ: Вие сте хора, които искате да разваляте, а не да правите!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Който искаше да прави, той трѣбваше да отиде да се бие; който искаше да развали, той отиваше въ Митрополията.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Има двѣ прѣдложения, г-да народни прѣдставители: първото прѣдложение е на г. Такева, поддържано отъ нѣкои други прѣдставители, което е, за почитане паметъта на нашитѣ паднали братя въ Сръбско-българската война, да се вдигне засѣданието; второто прѣдложение е на г. Мирски...

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Прѣдателитѣ и дезертьоритѣ да не празнуватъ! (Протестации отъ дѣсницата.)

Д. Цанковъ: Цинцаритѣ да не празнуватъ!

Т. Начовъ: И ние се бихме и надвихме!

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Понеже второто прѣдложение не изчерпва въпроса, именно това на г. Мирски, първото оставямъ, като споредъ правилника турямъ на гласуване второто. (П. Каравеловъ: Я, дайте ми думата! — Нѣкои прѣдставители: Искаме думата, г-нъ прѣдседателю!) Въпросътъ е изчерпанъ.

Д. Петковъ: Въпросътъ не е изчерпанъ. Правилника нѣмате ли прѣдъ себе си? Прочетѣте правилника какво казва.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Ето правилника. Той гласи така: (Чете.) „Обикновенитѣ прѣдложения се разискватъ и гласуватъ, безъ да се подлагатъ на три четения. Въ случай че има нѣколко такива прѣдложения, първенство при гласуването се дава на ония отъ тѣхъ, които не изчерпватъ въпроса.“

Д. Петковъ: Кога е изчерпанъ въпросътъ, това Ви питамъ?

М. Такевъ: Г-нъ Каравеловъ иска думата.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване прѣдложението на г. Такева.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Нѣмате право да го полагате на гласуване.

М. Такевъ: Г-нъ прѣседателю, г. Каравеловъ желае да говори.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-нъ прѣседателъ желаше да даде думата на всички, но никой вече не я искаше.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Азъ мислѣхъ, че нѣма никой да говори.

Г-нъ Каравеловъ има думата.

П. Каравеловъ: Г-нъ Цанковъ се оплаква, че г. Такевъ се закачалъ, а пъкъ той се мъчи още повече да закача. И азъ искамъ да кажа нѣколко думи по тия закачания. Не ме толкова интересува, че ще вдигнете или не щете да вдигнете засѣданието. Това ви го казвамъ. Моето мнѣние винаги е било туй празнуване да става на осмо число, когато и безъ това имаме празникъ; въ тоя денъ да се съсрѣдоточаватъ такива празници за войната ни съ Сърбия. Но да се отказва празнуването на това основание, че е за братския народъ, не съмъ съгласенъ. Тоя братски народъ ни нападна доста хайдушки и трѣбваше да го набиемъ много хубаво. (Д. Цанковъ: И набихме го я!) Ако ни нападнатъ втори пътъ, пакъ ще това да направимъ. И особено дѣто се говори „Кралъ Миланъ“ и не зная какво — вие какво имате работа съ Кралъ Миланъ — той отдавна е въ гробищата. Българскиятъ народъ има право да си празнува военнитѣ празници и желателно е тия празници да бѣдатъ въ единъ денъ. Но празникътъ самъ по себе си е законенъ и нѣма защо да се стѣсняваме, че щѣли сърбитѣ да се обидятъ, или нѣма да се обидятъ. Ако бѣха ни набили, тѣ щѣха да празнуватъ. Азъ бихъ желалъ да правите сега каквото щете, но догодина да бѣде празникътъ на 8 ноемврий, на Арахангелъ Михаилъ. (Я. Сакъзовъ: Понеже сега не е 8 ноемврий, тогава?) Въ всѣки случай, направѣте го така. Но не отъ смущение, че сърбитѣ щѣли да се разсърдятъ. Азъ съмъ убѣденъ, че ние пакъ ще се биемъ съ тѣхъ. Това е моето дълбоко убѣждение. Ние имаме интереси.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Г-да народни прѣдставители! Считаю за длъжностъ да обясня вота си, защото подиръ туй, което каза Дѣдо Цанковъ, може да се даде едно прѣтълкувание неприятно на мнѣнието на ония господа, които ще гласуватъ за вдигане засѣданието. Има мнѣние, че би трѣбвало да изкажемъ по единъ начинъ почитѣта си къмъ падналитѣ въ войната. Не съмъ съгласенъ съ г. Муханова само въ това отношение, защото считамъ,

че по най-блѣскавъ начинъ ние трѣбва да изкажемъ почитѣта си, когато се касае за ония, които сж паднали на бойнитѣ полета. Всичката разлика е тази. Има друго мнѣние, напр. както е мнѣнието на нашия г. прѣседателъ, че не би трѣбвало да вдигнемъ засѣданието, за да не се счете, че това е една провокация къмъ сърбитѣ. Азъ отхвърлямъ отъ себе си такова подозрѣние и заради туй именно взехъ думата да кажа двѣ приказки. Не трѣбва да се мисли, че ония, които желаятъ да се вдигне засѣданието, желаятъ да разравятъ стари вражди. Не. Никому нѣма да дойде на умъ, и най-малко на сърбитѣ, да се обиждатъ отъ това, че ние знаемъ достойно да празнуваме народнитѣ си празници, които сж най-народни между всички.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Моля ви се, г-да прѣдставители! Не може ли да съжсимъ тия прѣния? Въпросътъ е така ясенъ, щото всѣки си има мнѣнието и излишно е тукъ да се разсѣждава. А отъ друга страна, този въпросъ, може би, има и малко деликатна страна. Казаното е достатъчно, за да хвърли пълна свѣтлина на въпроса. Азъ ви моля, най-сетѣ, да се откажете по-нататѣкъ да говорите и да гласуваме.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Извѣстно ви е, че ние имаме твърдѣ много празници. Ето, вчера, азъ се намѣрихъ въ една комисия, която приготвява законопроектъ за празниците, и въ тая комисия, слѣдъ като взехме мнѣнието на Св. Синодъ, оставихме националитѣ празници да се празнуватъ на молебнитѣ и тържествата, които има да ставатъ, и слѣдъ това народътъ да си отива на работа. Отъ тия съображения водимъ и още отъ това, че г. Такевъ съ своето напомняне е малко нѣщо закѣснѣлъ — трѣбваше вчера да направи това прѣдложение, — че ако бѣхме рѣшили да празнуваме, трѣбваше да отидемъ днесъ въ черква и да присѣдствуваме на панахидата и кажемъ: Богъ да прости падналитѣ герои. (Отъ дѣсницата: Да.) Да вдигнемъ сега засѣданието, нѣма какво да правимъ — панахидата и парадътъ минаха. А това дѣто се казва, че за баба Нона се било вдигнало засѣданието, то е грѣшка. Азъ не бѣхъ тукъ. Азъ се научихъ, че и г. г. министритѣ не сж били тукъ и не е имало дневенъ редъ. Сега като е късно вече да празнуваме — черковната панахида прѣмина и парадътъ е свършенъ — а, отъ друга страна, остава ни твърдѣ кѣсо врѣме, а твърдѣ много работа да работимъ, затова азъ мисля, че най-добрѣ е да опрѣдѣлимъ занаяпрѣдъ този денъ, както напомни г. Каравеловъ, да бѣде 8 ноемврий, когато именно е рѣшителниятъ моментъ — побѣдата на Сливница. То е по-справедливо отъ една страна, защото то е рѣшителниятъ моментъ, а отъ друга страна празници нѣма да се увеличаватъ. Заради туй, казвамъ, сега да станемъ на крака и да кажемъ: честь и слава на доживѣлитѣ герои и вѣчна паметъ на падналитѣ. (Отъ

дѣсницата: Прието!) Туй е моето предложение и да си гледаме работата.

М. Такевъ: Искамъ думата.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Такевъ, съжалявамъ, че не мога да Ви дамъ думата, съгласно правилника.

М. Такевъ: За лично обяснение дайте ми думата.

Прѣседателствующъ А. Франгя: За лично обяснение имате думата.

М. Такевъ: Г-да прѣдставители! Ако г. Цанковъ не бѣше се обърналъ къмъ мене съ думитѣ: „не ли Ви е срамъ, това е срамътъ“, нѣмаше да взема думата; но понеже г. Цанковъ се обърна и каза, че е срамотно да правимъ такова предложение, азъ взехъ думата за да кажа: съжалявамъ, че не съмъ зналъ, че дѣдо Цанковъ е билъ единствениятъ народенъ прѣдставителъ, който прѣди войната е отказалъ да гласува кредитъ за поддържане защитата на нашето отечество, когато бѣхме разбойнически нападнати. Г-нъ Цанковъ, прочее, сега е послѣдователенъ, като тогава е отказалъ правото на българското правителство да се защити. (Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: История ли разправяте? Това не е лично обяснение.) Ето защо азъ ви казвамъ, че може би г. Цанковъ да е послѣдователенъ на себе си и нѣма защо да му се сърдимъ. Но, колкото що се касае до насъ, ние, които мислимъ малко иначе отъ г. Цанкова, и сега поддържаме, че когато бѣдемъ прѣдизвикани, всѣкога ще се занимаваме и впоследствие ще почитаме паметта на всички онии, които ще сложатъ своитѣ кокали за защита на отечеството. (Отъ дѣсницата: Кой отказва това?) И това почитание ще изразимъ не по този начинъ, който ни се прѣдлага, но както навсѣкдѣ се почита паметта на борцитѣ, а този начинъ е: да внимемъ днешното заседание.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване въпроса. Има дѣй предложение, за да почетемъ паметта на падналитѣ въ войната отъ 1885 г.: първото предложение е на г. Такева, да вдигнемъ заседанието; второто предложение е на г. Мирски, да станемъ на крака и кажемъ: вѣчна паметъ на падналитѣ и честъ и слава на живитѣ. Конто приематъ предложението на г. Такева, да вдигнатъ рѣка. (Меншество.) Народното Собрание не приема.

Която приематъ второто предложение на г. Мирски, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Собрание приема.

Ще станемъ тогава на крака и кажемъ: вѣчна паметъ на падналитѣ брати и честъ и слава на живитѣ герои. (Г-да прѣдставителитѣ ставатъ на крака.)

Ан. Коновъ: Има да отправя едно питане къмъ г. Министра на Обществения Сгради, Пхтинцата и Съобщенията. Извѣстно ви е, г-да народни прѣдставители, че пхтната повинностъ се счита едно отъ най-тежкитѣ и несправедливи даждии, съ които е обложенъ българскиятъ народъ; но този налогъ става още по-тежъкъ, когато той се прилага не споредъ правилата, прѣдписани отъ закона, но се прилага съвсѣмъ произволно. Случаятъ, за който ще направи питане къмъ г. министра, е таквъ, че дѣйствително възбужда вниманието. Както въ Севлиево, тъй и въ Плевенско, отдѣто имамъ свѣдѣния, техническата властъ, която изгълбява прѣдписанията на закона за пхтната повинностъ, вътрѣки чл. 35, алинея 1, дѣто е казано: че българскитѣ граждани отбиватъ даждието пхтна повинностъ чрезъ четиредневно работене, въ тѣзи градина, както и въ Габровско, тя е прѣвишила своитѣ обязанности къмъ българскитѣ граждани, като ги принудила да работятъ не по 4, а по 8 дена, а даже и по 15 дена пхтна повинностъ. Оплаквания сж направени до министерството. Сжже-врѣменно такива оплаквания азъ срѣщамъ и въ единъ вѣстникъ, който се издава въ Габрово — „Нисарска Защита“ — и който посочва на нѣкои факти. И азъ ще ги прочета тукъ, за да се види доколко, името, неправилно се припособява законътъ за пхтинцата. (Чете.) „На нѣколко общини отъ Габровска околия е опрѣдѣлено отъ техническата властъ да работятъ по шосето Габрово — Тръвна. Съ тази работа населението отбива пхтната си тежоба за 1901 г. Прѣзъ нея година то е работило 4—5, на и 10 дена. Благодарение на невѣжигѣ селски кметове и държавни кантониери, тази работа не е била прѣдадена отъ първитѣ на постѣднитѣ“, т. е. на техническата властъ. „Днесъ сжщото население работи втори пътъ по 4—5, на и 10 дена, като отбива пхтната си повинностъ за 1901 г. не съ 4-дневно работене, както е казано въ чл. 35, буква а, отъ закона за държавнитѣ и общински пхтинца, а съ 10 и 15 дена. Поземелната работа е разпрѣдѣлена тъй неравномерно, щото човѣкъ би си помислилъ, че това се прави за наказание. На нѣкои повинничари сж опрѣдѣлили да разбиватъ скали, за разрушението на които трѣбва, освѣнъ да изгубятъ нѣколко дена, но и да купуватъ отъ свои срѣдства бурми, барутъ, фитилъ и пр., когато за всички тия нѣща — шосето Габрово — Тръвна като държавно — държавата трѣбва да се потрижи за доставката имъ“. И това е вѣрно. Дѣйствително, българскитѣ граждани сж заставлявани да си купуватъ сами тѣзи орѣдия, за да работятъ тѣзи пхтинца, а по този начинъ тѣ работятъ 10—15 дена. Това сжщото се повтаря и въ Плевенско, дѣто каратъ българскитѣ граждани да чукатъ камъни, и не 4 дена — защото имъ даватъ на кубикъ метъръ камъкъ, — а продължава тѣхното работене повече отъ 4 дена. Сжщото е и въ Севлиево. Азъ моля г. министра да види, дали дѣйствително сж постигнали оплаквания

въ министерството и какво мисли да направи, за да може да се приспособява правилно законът за пжтищата и съобщенията.

Министъръ Д. К. Поповъ: Азъ моля г. Конова да ми даде този листъ, за да мога да се справя. (А. Коновъ: Ща.) Работата ми е свършено неизвѣстна, ще направя справка и, ако има нѣщо да е постъпено противъ законитѣ, ще гледамъ да го поправа.

М. Такевъ: Едно малко питане къмъ г. Министра на Финанситѣ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Пасаровъ има думата. И Вие имате думата, но по-послѣ.

Г. Пасаровъ: Миналата година три засѣдания наредъ ние разисквахме интерпелацията на почтения Еленски народенъ прѣдставителъ г. Юрданъ Теодоровъ. Ние взехме рѣшение, съ което се искаше да се направи ревизия на Българската Народна Банка и, като се опрѣдѣлятъ отговорноститѣ, да се докладва въ Народното Събрание и да се иска послѣдното да се произнесе. Доколкото се простиратъ моитѣ свѣдѣния, по поводъ на това наше рѣшение досега още нищо не е направено. Питамъ, слѣдователно, г. Министра на Финанситѣ: има ли намѣрение да изпълни рѣшението на Народното Събрание и кога смѣта да ни сезира съ доклада по ревизията.

Министъръ М. Сарафовъ: Какъ гласи туй рѣшение, г-нъ Пасаровъ — обичате ли да кажете?

Г. Пасаровъ: Туй рѣшение гласи, че Министърътъ на Финанситѣ ще направи разпореждане да се направи ревизия въ Банката, ще опрѣдѣли отговорноститѣ и ще рапортира въ Народното Събрание. Досега нищо подобно не е направено. Питамъ сега г. Министра на Финанситѣ: има ли намѣрение да изпълни това рѣшение на Народното Събрание и кога мисли да сезира Народното Събрание съ доклада, който ще бѣде направенъ вслѣдствие на тази ревизия?

Министъръ М. Сарафовъ: На питането на г. Пасарова отговарямъ: рѣшение отъ Народното Събрание, формално взето, нѣма. Азъ се задължихъ прѣдъ Народното Събрание да направя това, което ми заповѣдватъ законитѣ, и това азъ ще го направя.

Г. Пасаровъ: Въ дневния редъ на г. Шопова има формално рѣшение, взето отъ Народното Събрание.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля, ако не сте доволни, направѣте запитване. Щомъ отговори г. министра, питането се свършва! (П. Шоповъ: Ще се продължи интерпелацията!)

Г-нъ Георги Василевъ има думата.

Г. Василевъ: Азъ имамъ да отправя едно питане до г. Министра на Обществениятъ Сгради, Пжтищата и Съобщенията. Но прѣди да направя своето питане, искамъ да се извиня, че ако знаехъ, че другарятъ ми ще прави това запитване, щѣхъ да дамъ тия свѣдѣния нему.

Имамъ най-точни свѣдѣния, че работницитѣ по поддържането на пжтищата и съобщенията не сж получили мѣсечнитѣ си заплати за септемврий и октомврий, и прѣди 10—20 дена, когато единъ отъ тия работници се е явилъ въ министерството, било му е казано тамъ, че нѣма да имъ се плати до края на тази година, защото бюджетътъ е билъ изчерпанъ. Имамъ свѣдѣния, че този параграфъ отъ бюджета е билъ изчерпанъ свършено за други цѣли, а не за цѣльта, за който е билъ прѣдвиденъ.

Друго. Работницитѣ, които се намиратъ при Софийската желѣзнопжтна гара, за да удовлетворятъ своитѣ ежедневни грижи, сж били принудени да взематъ разписки отъ своитѣ началници и тия разписки да ги залагатъ на лихваритѣ срѣщу едно прилично възнаграждение. Казвамъ: и тѣй малко като се плаща на тия работници, по такъвъ начинъ тѣ не се ли подлагатъ на двойна експлоатация: отъ една страна ги експлоатира държавата, като подъ редъ нѣколко мѣсеца не имъ плаща, и отъ друга — лихваритѣ, които, като се явяватъ прѣдъ тѣхъ хора, разбира се, които вече се давятъ, по единъ най-прѣфиненъ начинъ имъ изсмукватъ и послѣдния сокъ. Питамъ г. министра: знае ли всичко туй и, ако го знае, какво мисли да направи?

Министъръ Д. К. Поповъ: И по това питане, г-нъ Василевъ, нищо не ми е извѣстно; ще направя справка.

А. Каранешевъ: Ще моля г. министра да отговори на моето питане, което бѣхъ направилъ.

Министъръ Д. К. Поповъ: Азъ съмъ готовъ, г-нъ Каранешевъ, съ него. Ако искате сега, ако искате на края на засѣданието да Ви отговори.

А. Каранешевъ: Сега искамъ.

Министъръ Д. К. Поповъ: На питането на г. Каранешева имамъ да отговоря слѣдующето. Прѣзъ 1900 г. Източнитѣ желѣзници сж искали да опитатъ нашитѣ ваглища, вмѣсто английскитѣ, които сж употребявали дотогазъ. Прѣдъ видъ на това искане, нашитѣ желѣзници, които сж се намирили въ невъзможностъ да доставятъ нужното число вагони за прѣнасянето на тѣзи ваглища, били сж принудени да искатъ 6 вагона отъ Източната желѣзнопжтна администрация, съ условие, споредъ конвенцията, да плащатъ единъ пфенингъ на изходенъ километъръ и една марка на день и то най-много за 4 дена. Послѣдното е направено затова, защото доказало се е въ началото, че тѣзи

вагони сж се задържали по няколко дена, но не по вината на нашата администрация, въ Перникъ. По-послѣ, когато се е видѣла администрацията въ възможност да достави наши вагони, тя се отказала отъ тѣзи вагони на източната желѣзнопътна администрация или Хиршовитѣ желѣзници и имъ е предложила да взематъ тѣ наши вагони, за да прѣкарватъ вѣглищата си. По устното заявление на г. Ходина, инспекторъ на източнитѣ желѣзници, източнитѣ желѣзници сж се отказали да продължаватъ по-нататъкъ купуването и прѣнасянето на наши вѣглища, защото не намирали смѣтка. Съобщавамъ ви за свѣдѣние, че дотогавъ сж били прѣкарани 2.000 тона вѣглища и сж платени 1.099 марки. Въобще, по онова врѣме подвижниятъ съставъ на нашитѣ желѣзници е билъ въ голѣма осекъдностъ. За нашитѣ нужди, за да можемъ да прѣнасяме цѣвлото и нашитѣ каменни вѣглища отъ Перникъ, вѣглища, нужни за експлоатацията на нашитѣ линии, ние сме били принудени да вземемъ отъ източнитѣ желѣзници 39 вагона, но вече не при такива, а на още по-неблагоприятни условия, т. е. да се плаща по 3 л. на денъ, като поправката на вагонитѣ и днитѣ за прѣнасянето на тия вагони отъ Сарамбей до София—Перникъ и обратно да бѣде за наша смѣтка. Такова нѣщо не сме само ние, които сме били принудени да го направимъ. Така постѣпять и сръбскитѣ и маджарскитѣ и източнитѣ желѣзници. Напослѣдъкъ, ние бѣхме принудени за прѣкарването на птици да вземемъ 6 вагона отъ маджарскитѣ желѣзници, защото източнитѣ желѣзници и сръбскитѣ ни отказаха, поспеже и на тѣхъ не достигалъ този материалъ. Отъ друга страна пъкъ източнитѣ желѣзници взиматъ отъ насъ вагони за прѣкарването на лѣща, и това нѣщо става по конвенцията, която е сключена между българскитѣ и източнитѣ желѣзници. Отъ казаното се вижда, че тукъ нѣма никакво фаворизиране на източнитѣ желѣзници, а всичко е ставало по нужда. По-послѣ ние сме се отказали отъ тази сключена конвенция, когато се е видѣло, че нашиятъ съставъ е билъ достатъченъ и е могълъ да удовлетворява нуждата. И не само това, но сме заставили източнитѣ желѣзници да прѣкарватъ стокитѣ отъ София или отъ Сѣверна-България до Едрене въ наши вагони. Източнитѣ желѣзници сж протестирали, по най-послѣ сж били принудени да приематъ нашитѣ справедливи искания и отъ своя страна тѣ сж били заставени да платятъ на насъ за циркулирующитѣ по тѣхната линия наши вагони.

Питането на г. Каранешева имаше още и друго нѣщо, а именно, че нѣкои наши чиновници, чужденци, фаворизирали, заедно съ свои началникъ, българинъ, експлоатацията на източнитѣ желѣзници. У насъ служи нѣкой си Майнхардъ—дѣйствително австрийски подданикъ—човѣкъ, който служи 12 години у насъ, (М. Такевъ: Съ коптрактъ ли?) чиновникъ е—който е служилъ 15 го-

дини въ ромънскитѣ и австрийскитѣ желѣзници. Той не е началникъ на нѣкое бюро; той е контролоръ по взаимното употребление на вагонитѣ и въ нѣкой случай нѣма рѣшающа глътъ. Азъ помня—по дѣлата се вижда,—че въ врѣмето на управлението на г. Тончева сж били поискани такива вагони и г. Тончевъ е далъ резолюция: не-прѣмѣнно да се поискатъ вагони отъ източнитѣ желѣзници, за да се удовлетворятъ нашитѣ нужди. Ако сж взимани вагони отъ източнитѣ желѣзници, то нито Майнхардъ, нито другъ нѣкой е могълъ да повлияе въ това рѣшеніе. Това е ставало по разрѣшеніе отъ висшето началство и по предложението на г. Каракашева, който е началникъ на движението въ дирекцията на българскитѣ държавни желѣзници. Да се прѣдполага, че г. Каракашевъ е искалъ да фаворизира източнитѣ желѣзници съ такава малка сума, каквато сж тия 1.099 марки, или друго нѣщо, менъ ми се струва, че не ще бѣде справедливо да го обвиняваме, толкозъ повече че г. Каракашевъ е оня чиновникъ, който въ 1896 г., за да отнеме трафика отъ източнитѣ желѣзници, т. е. прѣвозването на стокитѣ, които отиваха повече къмъ Дедеагачъ, е далъ единъ цѣпенъ рапортъ, който се намира у мене и който мога да подложка на г. Каранешева, ако иска да го види—за да се даватъ рефакции на търговцитѣ, и дотолкова голѣми рефакции, щото да могатъ да конкуриратъ на източнитѣ желѣзници и да отвлѣчатъ трафика къмъ Бургазъ. Велѣствие на това, оказа се отъ статистическитѣ данни, които има въ министерството, че дѣйствително този трафикъ се е достатъчно увеличилъ. Отъ моя страна, азъ не намирамъ никаква основателна причина за да обвиня г. Каракашева въ нѣкакво си фаворизиране на източнитѣ желѣзници.

Всичката прѣписка по дѣлото е на разположение на г. Каранешева и, ако иска, може да се рови и въ дѣлата на министерството, за да види доколко е правъ въ своето нитане.

А. Каранешевъ: Азъ ще направя ново питане или ще дамъ свѣдѣния на г. министра, вмѣсто да правя интерпелация, която ще ни отнеме цѣлъ денъ. Не съмъ партизанинъ на интерпелациитѣ.

Прѣдседателствующъ А. Франтъ: Моля Ви се, има други, които сж искали думата.

А. Каранешевъ: Само нѣкои свѣдѣния ще дамъ.

Министръ Д. К. Поповъ: Моля, г-нъ прѣдседателю, дайте му думата.

А. Каранешевъ: Ако има нѣкой другъ да направи питане, нека го направи, а азъ послѣ ще говоря.

Министръ Д. К. Поповъ: Дайте ми тия свѣдѣния и послѣ направѣте питането си.

А. Каранешевъ: Добрѣ. Послѣ ще Ви ги дамъ.

Я. Забуновъ: Азъ съжалявамъ, че всички питання се струнаха къмъ г. Министра на Обществения Сгради, защото и азъ ще отиравамъ къмъ него едно питане.

Имамъ свѣдѣния, че всички мѣста, прѣзъ които е минала централната линия, и доднесъ още не сж заплатени. Даже, ако ми позволи г. Министърътъ на Финансите, азъ бихъ и нему казалъ, че даже тия мѣста, освѣтъ че не сж заплатени, но и доднесъ плащатъ поземеленъ налогъ. Та питамъ г. Министра на Обществения Сгради, мисли ли той по-скоро да свърши съ въпроса за изплащането на мѣстата на тия земледѣлци, земитѣ на които сж взети подъ линията, или не?

Министъръ Д. К. Поповъ: Този въпросъ ми е прѣдложенъ на разглеждане, но азъ не съмъ ималъ врѣме да се занимамъ съ него. Дѣлото по тоя въпросъ се намира у мене.

М. Такевъ: До г. Министра на Финансите едно малко питане. Извѣстно е, че различнитѣ видове данъци, различнитѣ видове данѣци въ България се изплащатъ на различни срокове. По селата, обаче, това нѣщо не се е съблюдало и сега става слѣдующото нѣщо. Самоковскиятъ бирникъ, не излизалъ цѣла година по селата да събира данѣцитѣ, сега отишълъ въ с. Горни-Пасарелъ и повдигналъ една хайка противъ населението: кому биволицата продавъ, житото на всички хора изнесълъ отъ хамбаритѣ и го турилъ на публична продажба; тръгналъ единъ писъкъ по селото. Цѣла година не е стигналъ въ селото да събира данѣцитѣ и сега иска въ 5 дена да събере всичкитѣ данѣци на това село. Моля г. министърътъ да каже какъ гледа на тия нѣща: може ли бирникътъ да събере въ 5 дена всички данѣци, който трѣбваше да събере въ продължение на цѣла година, и то въ извѣстни периоди, и ако не е съгласенъ съ тази система, ще вземе ли нѣкакви мѣрки, за да не ставатъ тия неприятности съ населението.

Министъръ М. Сарафовъ: Мене ме очудва това питане — да се намѣри единъ бирникъ, който да не е посѣтилъ едно село цѣла година. (М. Такевъ: Горни-Пасарелъ.) Азъ ще провѣря това нѣщо и, ако излѣзе вѣрно, бждѣте увѣрени, че бирникътъ ще бжде наказанъ, защото той е длъженъ да обикаля района си.

Прѣдседателствующъ А. Франгъ: Продължава се дневниятъ редъ — продължение разискванията по запитването на г. Влайкова.

Има думата г. Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г-да прѣдставители! Наистина, въпросътъ, който ни занимава, е отъ юридически, отъ правовъ характеръ, но, ми се чини, не ще бжде злѣ, не ще бжде безполезно, ако и лица не юристи

взематъ намѣса въ разискванията на тоя въпросъ, като съблюдаватъ, прѣди всичко, най-важното въ случай, споредъ мене, условие: оставяйки настрана частни, партийни интереси, да изкажатъ мисли, каквито имъ се диктуватъ отъ същността на самата работа, отъ здравия разумъ, отъ тѣхната съвѣсть.

Отъ всичко онова, което се говори досега по този въпросъ, г-да прѣдставители, както и отъ това, що се знаеше по него, едно става за насъ ясно, несъмнѣно, — че чл. 38 отъ закона за акциза върху нитиетата у насъ, въ различни врѣмена, отъ различни лица, различно се е разбиралъ, различно се е тълкувалъ и още по-различно се е прилагалъ въ разнитѣ околии на Княжеството. Знае се, напр., че до извѣстно врѣме сж облагани съ прѣдвидения въ този членъ патентовъ налогъ онѣзи хора, които сж прѣккупували и сж прѣварявали джибри било, други плодове било, изключая сливовицата. Попослѣ туй му приложение, тѣй да се каже, се по-разширява, и захващатъ да се облагатъ съ тоя патентовъ налогъ и притежателитѣ на домашни казани за варене на ракия, независимо отъ туй дали тѣ варятъ въ тѣхъ свое произведение или пъкъ другъ нѣкой вари. Сега пъкъ г. Министърътъ Сарафовъ прави таквазъ голѣма прогресия въ неговото тълкувание, въ неговото по-широко приложение, че го виждаме да простира тоя облагането съ патентовъ налогъ не само върху лицата, които притежаватъ домашни казани, но и върху всички ония, които варятъ въ тѣзи казани било свои прѣцини, било свои сливи, или пъкъ, за какъвто случай ни загатва г. Влайковъ, дори и ония сироти жени, които, набрали по кхрипцата нѣкой и друга кошница диви сливи, събрали се двѣтъ наедно да ги сварятъ; и г. Министъръ Сарафовъ дотолкозъ прогресивно, казвамъ, изтълкувалъ и приложилъ закона, че и двѣтъ жени сж обложени поотдѣлно, независимо отъ туй, че и притежателътъ на този казанъ, въ който е станало това варене, и той е обложенъ съ отдѣленъ патентъ. Съ една рѣчь, туй тълкувание, туй широко приложение на тоя членъ е достигнало до тая степенъ, че днесъ-заднесъ се облагатъ не само притежателитѣ на домашни казани, но се облагатъ, по послѣдната разпоредба на г. Министра Сарафовъ, и притежателитѣ на лози, които сварятъ по нѣкой казанъ ракия, облагатъ се и притежателитѣ на сливови градини, като речатъ да сварятъ нѣкой и другъ казанъ ракия. Запитването на г. Влайкова докара работата, Народното Собрание да се занимае съ този въпросъ и да даде едно правилно, ясно, законосъобразно тълкувание на чл. 38 отъ закона за акцизитѣ.

Но г. Груевъ казва, че ние, по поводъ запитването на г. Влайкова, не бива да тълкуваме този членъ, а трѣбвало за това особено прѣдложение. Азъ се спирамъ, прѣди всичко, на този въпросъ: бива ли ние по поводъ запитването на г. Влайкова да дадемъ едно тълкувание на този членъ, или трѣбва за това особено прѣдложение? Азъ

мисля, г-да прѣдставители, че и безъ особено прѣдложение, каквото иска г. Груевъ, само по поводъ запитването на г. Влайкова, имаме пълно право, пълно основание да дадемъ туй тълкувание, толкозъ повече че нуждата, която е прѣдизвикала туй запитване, е нужда належаща, нетърпяща отлагане. Като единъ отъ новитѣ народни прѣдставители, азъ не зная по-старата практика по такива случаи, но помия практиката, която имаме отъ тазгодишната извънредна сесия. Въ книга IV, стр. 1.726 отъ стенографическитѣ протоколи на тая извънредна сесия, азъ намирамъ запитването, което направилъ г. Емануилъ Начевъ, Царибродскиятъ народенъ прѣдставителъ, по поводъ различното тълкувание на единъ членъ отъ избирателния законъ. Както може да си спомните, въпросътъ се отнасяше тогава, какъ да се изтълкува извънстенъ членъ отъ избирателния законъ, — дали бива кметовѣтѣ, общинскитѣ съвѣтници да се избиратъ и за окръжни съвѣтници или не. Понеже различно се тълкувалъ, различно се прилагалъ, г. Начевъ бѣше направилъ запитване по този въпросъ, и на 1.726 стр., дѣто той е развилъ това си запитване, срѣщаме тия послѣдни редове въ него: (Чете.) „Това ме накара да интерпелирамъ г. Министра на Правосъдието не за друго, но поветчето да се даде едно тълкувание“. Значи, чрѣзъ едно запитване г. Начевъ е поискалъ да се даде едно тълкувание и Народното Събрание, включително и г. Министерътъ на Правосъдието, не се е възпротивило да се даде това тълкувание по поводъ само на запитването, но го е сторило. Г-нѣ Маджаровъ е прѣдложилъ тогава единъ дневенъ редъ, който се намира на 1.729 стр.; съ него се е давало тълкувание на този членъ, че кметовѣтѣ и тѣхнитѣ помощници могатъ да се прѣизбиратъ за окръжни съвѣтници, безъ да сж дѣлжи да си даватъ оставкитѣ 10 дена прѣди изборитѣ, и Събранието одобрява това тълкувание и минава на дневенъ редъ. Да, прѣдседателствуваниятъ тогазъ, г. Франга, който и днесъ прѣдседателствува, е далъ на гласуване този дневенъ редъ, съдържащъ тълкуванието на члена, по който е била интерпелацията — Събранието е приело тълкуванието и е минало на дневенъ редъ. Така щото, като имаме прѣдъ видъ тая практика, азъ мисля, че съвсѣмъ не се нуждаемъ и сега отъ едно особено прѣдложение за тълкуванието на тоя членъ, а можемъ да направимъ това тълкувание само по поводъ запитването на г. Влайкова.

На, най-послѣ, има и друга една страна на въпроса. Ето ние се занимаваме съ тоя въпросъ, г-да прѣдставители, вече трети день. Че какво друго правимъ ние, вече трети день, ако не едно тълкувание, ако не се мъчимъ да се доберемъ до едно ясно разбиране, до едно правилно тълкувание на закона? Ние на дѣло тълкуваме тоя членъ, и азъ намирамъ съвсѣмъ излишно вече, слѣдъ като се занимавахме три дена съ него, да отидемъ да правимъ нови прѣдложения за тълкувание, когато слѣдъ станалитѣ разяснения по въпроса, имайки

прѣдъ видъ и практиката отъ извънредната сесия по подобни въпроси, азъ мисля, че сме въ пълно право, за да не губимъ по-послѣ време съ ново прѣдложение, да дадемъ сега, чрѣзъ гласуване извънстенъ дневенъ редъ, едно тълкувание на тоя членъ.

Азъ ще кажа моето мнѣние, като какъ трѣбва да се изтълкува тоя членъ, който ни занимава. Прѣди всичко, г-да прѣдставители, какво значи да изтълкуваме чл. 38 отъ закона за акциза върху питиетата? По моето скромно мнѣние, да изтълкуваме този членъ значи — да отговоримъ ясно и положително: лицата, които иматъ домашни казани за варене на джибри или сливи, трѣбва ли да се облагатъ съ тоя патентъ или не? — едно; и второ: лицата, които нѣматъ такива казани, по които сж притежатели на лози или притежатели на сливови градини, или си набератъ отъ кърпицата нѣкоя кошница крупни, или дръзки, или отъ бостана си набератъ плодове и речатъ да ги сварятъ въ чужди казанъ, трѣбва ли и тѣ да се облагатъ или не? И ако тѣ не трѣбва да се облагатъ, кой ще трѣбва да се облага, за кого говори чл. 38 отъ закона за акциза? Азъ мисля, че това сж въпроситѣ, на които трѣбва да отговоримъ ние, като искаме да изтълкуваме чл. 38 отъ закона за акциза. Защото, ако г. Влайковъ констатира едно незаконно облагане съ патентовъ налогъ притежателитѣ на сливови градини, г. Такевъ пъкъ каза, че на други мѣста, дѣто пъкъ нѣма сливови градини, ами има лози, тамъ пъкъ този членъ, прилагайки се много прогресивно, обложени сж били не само притежателитѣ на казани, но и притежателитѣ на нѣколко декара лози, които варятъ било въ свои, било въ чужди казани собственитѣ си джибри.

Като ще да тълкуваме члена, г-да прѣдставители, прѣдъ насъ днесъ се изпрѣчватъ вече нѣколко разбирания на тоя членъ. На първо мѣсто стѣи тълкуванието на българскитѣ министри на финанситѣ, тълкувание, което г. Теодоровъ, г. Гешовъ, г. Сарафовъ единъ слѣдъ другъ сж правили, а и г. Салабаневъ и г. Каравеловъ, както ме поправа сега г. Гешовъ. Менѣ ми се чини, че когато една камара има да се занимава съ тълкуванието на единъ членъ, тя ще трѣбва да остави малко настрана тълкуванието на финансовитѣ министри, колкото и авторитетни да могатъ да бждатъ въ случая; защото, като министри на държавата, тѣ не могатъ да избѣгнатъ едно влияние — да гледатъ да падне нѣкоя пара повече въ държавната хазна. Отъ друга страна, г. Сарафовъ ни каза, че има едно рѣшение на Касаціонния Сждъ. Ние чухме мнѣнието на г. Каравелова, па и на други лица, които казаха, па и така си е, че рѣшението на Касаціонния Сждъ, което не е задължително за едно отдѣление отъ този сждъ, което не е задължително за апелативнитѣ, за другитѣ сждилища у насъ, безсмѣнно, не може по никой начинъ да бжде задължително за насъ. Тѣй щото, по моето мнѣние, па не вѣрвамъ нѣкой прѣдставителъ да бжде на противно мнѣние, като ще да тълкуваме

тоя членъ, прѣди всичко ще трѣбва да оставимъ настрана и тълкуването на Касацията, и тълкуването на всички наши финансови министри; защото, повтарямъ, при тѣхното тълкувание можемъ да прѣдполагаме, можемъ да се усъмняваме, че не е липсвало и желанието, тамъ, дѣто има нѣкаква тъмнота, въ члена, отъ която пѣкъ може да капне нѣкоя пара повече въ държавната хазна, да залитнатъ малко пататѣкъ. Но явява се единъ другъ въпросъ. Бива ли пѣкъ ние да вземемъ онуй тълкувание, което нѣкои притежатели на сливови градини или нѣкои притежатели на лози, или пѣкъ нѣкои заинтересовани отъ насъ искатъ да му дадатъ? Азъ мисля, че и тѣзи тълкувания трѣбва да се оставятъ настрана, защото пѣкъ въ тѣхъ може да се подозира желанието да услужатъ на извѣстни избиратели отъ тая или онай околия, които сж много заинтересовани въ случая. Азъ мисля, прочее, че най-правилно тълкувание ще да дадемъ на тоя членъ, ако потърсимъ развѣзката, тѣй да се каже, на въпроса не отъ г. г. министритѣ, които сж прилагали този законъ, не и отъ тия или ония частни наши или на избирателитѣ желанія, ами да потърсимъ какви сж били желаніята, какви сж били намѣреніята на законодателитѣ, които сж изработили на врѣмето този законъ. Тамъ ние трѣбва да търсимъ ключа на тоя въпросъ, да видимъ каква идея ги е ръководила тия законодатели. Да, ние сега ще трѣбва да оставимъ настрана и нашитѣ желанія, да изтълкуваме тѣй или иначе въпроса, защото ако ние желяемъ това или онова да се направи, ние днесъ имаме пълно основание да внесемъ прѣдложение и нашоето желание да направимъ законъ. Но съ нашето желание, да се даде туй или онуй направление въ приложението на тоя членъ, ние нѣмаме право да отидемъ да изнасилитъ онуй желание, онуй намѣрение, което сж имали творителитѣ на тоя законъ. Повтарямъ, ние трѣбва да потърсимъ идеята, която е ръководила създателитѣ на закона, — тамъ трѣбва да потърсимъ ключа за разрѣшението на тоя въпросъ. И азъ намирамъ този ключъ въ забѣлѣжка първа на чл. 38 отъ закона. Какво ни казва чл. 38? „Правото за варене питиета се добива, като се плаща въ съкровището патентенъ сборъ. За варенето на разни ликьори и ракии отъ спиртъ, вино или прѣцини, за всѣка фабрика, годишно: а) въ София, Варна и Русе — 40 л., б) въ окръжнитѣ градове — 20 л., в) въ всички други мѣста и околийски центрове — 16 л.

Забѣлѣжка I. Домашнитѣ казани, собствени или наети отъ други лица, които служатъ за прѣваряване прѣцинитѣ на лозаритѣ, освобождаватъ се отъ патентенъ налогъ.“

Нека да се спремъ на тая бѣлѣжка и да видимъ каква е била идеята на законодателя въ случая. „Домашнитѣ казани, собствени или наети отъ други лица, които служатъ за прѣваряване прѣцинитѣ на лозаритѣ, освобождаватъ се отъ патентенъ налогъ.“ Азъ се питамъ: тукъ несъмнено има една привилегія; чрѣзъ туй изключване, чрѣзъ тази бѣлѣжка,

една привилегія се дава; кому мѣри да я даде законодателятъ? И отговарямъ: законодателятъ е ималъ идеята да даде една привилегія, да създаде една лекота, едно облекчение не за домашнитѣ казани, а за лозаритѣ, затова е казано: „домашнитѣ казани, собствени или наети отъ други лица, които служатъ за прѣваряване прѣцинитѣ на лозаритѣ, освобождаватъ се отъ патентенъ налогъ.“ Ако въ домашнитѣ казани варѣше ракии не лозарѣ, не единъ производителъ, а варѣше едно лице, което купува-продава, цѣха ли тогава домашнитѣ казани да се освободятъ? Не, законодателятъ казва: домашнитѣ казани, ама онѣзи домашни казани, които служатъ за прѣваряване на прѣцинитѣ на лозаритѣ. Значи, привилегіята мѣри да засегне, да се създаде облекчение не на казанитѣ, а на лозаритѣ. Кои трѣбва да бѣдатъ съображенията на законодателя, да дава привилегія не на казанитѣ, а на лозаритѣ? Но още едно нѣщо. Че това е така, г-да прѣдставители, се вижда отъ чл. 38, който казва: „за варенето на разни ликьори и ракии отъ спиртъ, вино или прѣцини за всѣка фабрика“. Домашнитѣ казани, докогато производителъ вари въ тѣхъ ракията си — работа проста и слаба, — не могатъ да се нарекатъ съ голѣмото име „фабрика“. Затуй ние виждаме, че по-прѣди, докато въ чл. 38 се говори за „фабрикитѣ“, по-надолу се казва „домашнитѣ казани“. Защо е това? Не е толкозъ че законодателятъ е искалъ да даде една привилегія на казанитѣ, ами на производителитѣ. А производителитѣ, като варятъ своитѣ джибри, или плодове на ракия въ казани, туй тѣхно варене не може да носи онова име, което носи варенето, напр., на ракия, било въ домашни или въ други казани, отъ лице, което прѣккупува вино, било джибри, или други хлѣбни растения и прѣварява и много, и чужди плодове на ракия. Защо е искалъ законодателятъ въ случая да даде привилегія на лозаритѣ, на производителитѣ? Азъ тълкувамъ думата лозари въ случая равносилно съ думата производители. Незная тѣдѣва, г-да прѣдставители, какъ сж въобще сливовитѣ градини, но ми се чини, че сѣ ще да има сливи и въ лозята. Въ лозята знаете, че има сума дървеса, отъ плодовитѣ на които може да се произвежда ракия. И ако тукъ не е казано „и сливаритѣ“, не е казано затуй, защото идеята на законодателя е била, да се даде привилегія на производителитѣ, на лозаритѣ, при които се подразбиратъ и сливаритѣ — лозаритѣ иматъ сливи или други дървеса въ своитѣ лозя, отъ плодовитѣ на които сжщо могатъ да варятъ ракия. Но на въпроса: защо законодателятъ въ случая е искалъ да даде привилегія, едно облекчение на лозаритѣ, на производителитѣ въобще? Азъ си обяснявамъ, че той е искалъ да даде тази привилегія, това облекчение по слѣднитѣ съображения. Първо, че лозаритѣ не всѣкога варятъ своитѣ плодове, било отъ лозята, било отъ градинитѣ, сливови и други

не всекога ги варятъ на ракия. Случаитѣ, когато лозаритѣ прѣобръщатъ тѣзи си плодове въ ракия, сж рѣдки, врѣменни тѣй да се каже. Единъ лозаръ може своитѣ джибри да ги свари на ракия, па може и да не ги свари; може да свари вино на ракия, па може и да не го свари. Това зависи отъ обстоятелствата: ако види, че виното има добра цѣна, нѣма да го вари, а ако види, че виното нѣма цѣна, ще да го свари на ракия, за да вземе повече пари; ако види, че виното може да трае по-дълго врѣме, нѣма да го прѣобърне на ракия, а ще го остави. Ако види, че не може да трае по-дълго — напр., напролѣтъ виното може да се подмъти и да се развали, — тогава той ще бърза да го свари на ракия. Па може и по други причини да бѣде заставенъ да прѣвари единъ лозаръ своето вино. Единъ лозаръ може да има мѣсто за своето вино и да чака да добие по-добра цѣна и тогава, разбира се, нѣма да го вари, или пъкъ нѣма доволно мѣсто за вино и може да иска да го свари на ракия, за да и стбере въ по-малкъ сждѣ. Въобще, искамъ да кажа, има разни случаи, при които единъ лозаръ може или не да прѣобърне виното си на ракия. Така е и съ сливаритѣ: може да продаде сливитѣ на плодове, па може и да ги прѣвари на ракия. Та, не е нѣщо редовно прѣвариването на плодетѣ въ ракия. Това ще да е било, несъмнено, едно отъ съображенията на законодателя, да освободи производителитѣ лозари и овошари отъ тоя патентовъ налогъ. Но това е било най-малкото. Има второ едно съображение въ случая и то е, че тѣзи лица, които варятъ своитѣ плодове, не вършатъ едно занятие специално, отдѣлно, ами това е едно продължение отъ тѣхнитѣ занятия, тѣй да се каже; не е едно отдѣлно занятие. Законодателятъ е искалъ да обложи не производителитѣ, а да обложи ония хора, които варенето на ракия, било отъ джибри, било отъ вино, било отъ други плодове, го иматъ като отдѣлно занятие; тѣхъ е искалъ да обложи. И азъ разбирамъ, че подпадатъ подъ туй облагане само фабрикантитѣ и онѣзи кръчмари, които купуватъ грозде, сливи и други овошия, за да произвеждатъ отъ тѣхъ ракия, но не и онѣзи стопани-производители, колкото и много лозя да иматъ, колкото и много градини да иматъ, които своитѣ плодове отъ овошнитѣ си градини, или своитѣ си джибри — отъ гроздето, или своето вино, — отъ своитѣ собствени лозя, искатъ да ги обърнатъ въ ракия по една или по друга причина, колкото и много да бѣде то. Че това е правилното тълкувание, че това е било желанието на законодателя да освободи производителитѣ отъ тоя налогъ, ни наводѣ на тая мисль и това обстоятелство, че тѣзи производители, освѣтъ че не вършатъ отдѣлно занятие чрѣзъ туй прѣвариване, но че тѣ плащатъ и другъ доста голѣмъ данѣкъ на държавата. Ако единъ притежателъ на сливова градина, или ако единъ притежателъ на лозе свари своитѣ плодове на ракия, законодателятъ е казалъ, че нѣма защо да му вземаме отдѣленъ данѣкъ, за-

щото ние сме му взели вече за това произведение поземеленъ данѣкъ. Какъ ще изкара изъ рѣка той този свой плодъ, дали ще продава на ока гроздето, или пъкъ на ока отъ сливитѣ, или ще ги обърне въ ракия, оцетъ ли ще ги направи, то е негова работа. Докато производението не е излѣзло отъ неговитѣ рѣцѣ — производението отъ собственитѣ негови лозя или градини, за което произведение, за да го добие, той е платилъ единъ доста добъръ поземеленъ налогъ, — законодателятъ се е счелъ въ длъжностъ да го освободи отъ патентъ, който се е вземалъ отъ други лица, които иматъ въ прѣварката едно отдѣлно занятие: били тѣ едри фабриканти, били тѣ по-малки прѣварадки на ракия, които купуватъ отъ тогози или оногози, доколкото ги има у насъ кръчмари нѣкои, които прѣкупуватъ чуждо и варятъ и прѣвариватъ ракия и които вършатъ това занятие отдѣлно, или поне имъ съставлява по-голѣмо занятие, ако не и единствено. И не може да бѣде друго-яче, г-да прѣдставители, защото, ако речехме да облагаме съ патентовъ налогъ за варене ракия не само фабрикантитѣ, не само лицата, па които варенето и продаването ракия е едно отдѣлно занятие, но и притежателитѣ на джибри, на сливи, или други плодове, тогава ние нѣхмѣ да изпаднеме въ туй безразсѣдно положение: да отиваме да облагаме съ патентъ не само онзи, който има една воденица да меле брашно на хората, ами и всеки единъ небетчия, всеки единъ млеваръ, който отива на воденицата да си смеле брашно. Подобенъ е и сегашниятъ случай — облагане съ патентъ единъ човѣкъ, който има казанъ, и облагане всеко едно друго лице, което отива да си свари джибри, сливи, круши или дивни зарязали, да ги прѣобърне въ ракия. (Г. Кжрджиевъ: Брашното е нужно, а пъкъ спиртътъ не е нуженъ!) Но г. Кжрджиевъ ме прѣкъсва и казва: брашното е нужно, а пъкъ спиртътъ не е нуженъ! Г-нъ Министъръ Сарафовъ завчера, доколкото чухъ, изказа сжщата мисль; и той каза, че ракията, която се вари отъ тия сливи, отъ джанситѣ-сливи, е много лоша, и като че ли искаше да ни убѣди, че това е било едно отъ съображенията му да и обложи. Когато тълкуваме закона, г-нъ Кжрджиевъ и уважени г-нъ министри, ние, прѣди всичко, трѣбва да знаемъ какво правимъ: законътъ ли тълкуваме, или мислимъ кое е полезно, кое врѣдно; ако ние мислите, че ракията отъ сливи сега е много лоша — може по-напрѣдъ, кой знае, да не сте прѣдполагали, че толкова лоша ще излѣзе, но, на всеки случай, вижда се сега, че е много лоша, — то е другъ въпросъ. И азъ не съмъ добъръ почитателъ на тия спиртни питиета, и азъ съмъ въ случая на това мнѣние, на което сте и вие за тѣхната полезностъ или врѣдностъ. Но ако искате по него въпросъ да говорите, то е нѣщо съвсѣмъ отдѣлно; тогава внесѣте едно прѣдложение за измѣнение на чл. 1 отъ закона, който гласи: (Чете.) „Произвеждането на разни спиртни питиета, които се добиватъ отъ хлѣбни и отъ всекакви

други продукти, е свободно въ Княжество България. "Ако искате да се попрѣчи, защото не е полезно, кажете, че варенето не е свободно. Да. Но докогато казвате, че е свободно, докогато поради не-полезността, тѣй да се каже, поради вредата, която принасятъ спиртнитѣ питиета, въпрѣки туй, вие ги още търпите, ние трѣбва да оставимъ сега въпроса за полезността и вредата и да се занимаемъ само съ тълкуването на члена. (Г. Кжрджиевъ: Г-нѣ прѣдседателю, искамъ да се намѣся и азъ въ цуйкарската политика, моля Ви, отбѣлжките и мене!)

Защо, г-да прѣдставители, още законодателятъ е мѣрилъ да освободи не нѣкакви казани, а производители отъ тоя налогъ? Азъ съмъ напълно убѣденъ, че едно отъ най-сѣщественитѣ съображения, които законодателятъ е ималъ въ случая, е било да даде една закрила на дребнитѣ производители на ракия, които не сѣмъ никой други въ България, освѣнъ притежателитѣ на лози, въ които лози, знаемъ го всички, има и сливи, има и орѣхи, има и круши, има и ябълки и други плодови дървеса.

Законодателятъ, както забѣлжва това и г. Димитровъ вчера, е мѣрилъ да даде едно покровителство на дребното ракийно производство, като го е освободилъ, чрѣзъ тая забѣлжка, отъ тоя налогъ, а е задържалъ патентовия налогъ за голѣмитѣ фабрики и за онии домашни казани, въ които се вари ракия не отъ производители, а вече отъ прѣкупвачи на джибри, отъ прѣкупвачи на грозде и, въобще, отъ прѣкупвачи на разни плодове за варене на ракии. И дѣйствително, туй освобождение го има. Туй освобождение явно личи отъ забѣлжката първа къмъ чл. 38. Съвсѣмъ очевидно е, че се дава привилегия на лозаритѣ, а не на казанитѣ. Да, като е била тази идеята на законодателя — да се освободятъ производителитѣ на ракия, които я произвеждатъ отъ плодове отъ собствени лози, това, повтарямъ да кажа, не значи нищо друго, освѣнъ покровителство на производителитѣ въобще, покровителство на дребнитѣ производители на тая индустрия, на дребното прѣваряване. Като имамъ прѣдъ видъ, че за производителитѣ на ракия отъ свои джибри тази привилегия е сѣществувала досега на дѣло, па е сѣществувала и за производителитѣ на ракия отъ свои сливи, и, отъ друга страна, като имамъ прѣдъ видъ, че нипитѣ лози сѣ прошарени, къдѣ повече, къдѣ по-малко, съ плодови дървеса, отъ които може да се вари ракия, менѣ ми се чини, че не може да приемемъ такова едностранчиво тълкувание на члена: да освободимъ лозаритѣ, които прѣварятъ свои джибри, а пъкъ да обложимъ тѣзи, които варятъ свои сливи, когато тѣзи сливи може да сѣ ги набрали отъ своитѣ си лози, или пъкъ отъ други плодове, които може да сѣ ги набрали било отъ лозята си, било отъ нивитѣ си. И ако е несъмнѣно, че идеята на законодателя е била да даде едно покровителство на производителитѣ-земледѣлци, на дребнитѣ произ-

водители на ракия, то не можемъ да приемемъ тази раздѣла на въпроса, че той ще даде туй покровителство на дребнитѣ производители-лозари, а нѣма да го даде на дребнитѣ производители-сливари. Азъ разбирамъ, че той го е далъ и на еднитѣ, и на другитѣ. Че така е била работата и че така трѣбва да се тълкува законътъ, най-ясно личи първоначалното негово приложение. Г-нѣ Сарафовъ ни напомни чл. 55, въ който се говори за сливитѣ; слѣдователно, законодателятъ е зналъ тогава за сливитѣ. Както е освободилъ лозаритѣ, така той е освободилъ и сливаритѣ, не тия, които прѣкупватъ, варятъ и продаватъ, но тия, които варятъ собственото си произведение, било за свое употребление, било за да го съхраняватъ за повече време или пъкъ за да го продадатъ на по-добра цѣна.

Слѣдъ всичко туй, г-да народни прѣдставители, азъ намирамъ, че, като тълкуваме чл. 38 отъ закона за акциза върху питиетата не съобразно съ нашитѣ желания или съобразно желанието на г. министра днесъ, или съобразно желанието на неговитѣ прѣдшественици министри, ами като го тълкуваме съобразно ржководящата идея на творцитѣ на този законъ, ние дохождаме до очевидната истина, че законодателятъ чрѣзъ чл. 38 искалъ е да обложи съ патентенъ налогъ ония само хора, па които варенето на ракия е единъ видъ отдѣлно занятие или поне главно занятие, които прѣкупватъ плодове, прѣваряватъ ги и ги продаватъ — надроно или наедно, то е другъ въпросъ, — и че този законодатель, като е ималъ прѣдъ видъ данъцитѣ, които производителитѣ-лозари или сливари плащатъ за своитѣ лози, за своитѣ градини, както и обстоятелството, че не било би справедливо да се облагатъ за едно и сѣщо произведение съ два данѣка, азъ казвамъ: законодателятъ чрѣзъ чл. 38, чрѣзъ бѣлжката, която има приложена къмъ него, макаръ и да сѣ тѣ не толкова пълни, макаръ не толкова ясни, макаръ и нѣкоя дума „сливи“ или какво и да било да липсва тамъ, но за мене е напълно установено, че идеята на законодателя е била да облекчи дребнитѣ производители, каквито въ случая сѣ лозаритѣ и сливаритѣ. И ето защо разпореждането на г. министъръ Сарафова се явява несъобразно съ правилното тълкувание на този членъ, възъ отъ обстоятелството, че се явява много губелно и за поминѣка на една голѣма частъ отъ нашето население. Но всички тия съображения азъ се присъединявамъ къмъ мотивирания дневенъ редъ на г. Такева, защото чрѣзъ него се дава най-правилно тълкувание на чл. 38, като се освобождаватъ производителитѣ-лозари, производителитѣ-сливари, били тѣ притежатели на повече лози или на по-малко, били тѣ притежатели на повече или по-малко оводни градини, било че тѣ сѣ варили своитѣ джибри, или своитѣ сливи, или своето вино, било то 100 оки или 20.000 оки, веднажъ е тѣхно, веднажъ тѣ не сѣ го купили отъ никого, а е произведение отъ собственъ тѣхенъ имотъ, освобождаватъ се отъ тоя налогъ.

Н. Мушановъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ тридневно дебатиране по единъ въпросъ, много е неловко положението на единъ депутатъ, който е 18-иятъ да говори. Ще се стреми да не повтoря нищо отъ онова, което е говорено. Ще искамъ да установя едно ново гледище, въ което азъ ще поставя цѣлия въпросъ, който се дебатира.

Въпросътъ, който дебатираме е случаенъ. Трѣбва добръ да поставимъ въпроса, за да го разрѣшимъ правилно. Всички заплитания, които станаха по тоя въпросъ, мисля, че ни отвлѣкоха да дебатираме три дена. Приплетоха се въпроситѣ: какво е рѣшението на Касаціонния Сѣдъ, кой е компетенентъ да тълкува законитѣ и други въпроси, които забъркаха въпроса, който ни интересува. За тѣхъ нѣма да спомена нищо; като приемамъ вече онази практика, която се усвои за насъ, че тълкуването на Касаціонния Сѣдъ нѣма абсолютно никакво значение. Какво тълкувание, слѣдователно, ние можемъ да дадемъ? По закона за акциза върху питиетата отъ 1885 г. имало е три данъци върху спиртнитѣ питиета: първиятъ е билъ 10% отъ стойността на питиетата; вториятъ — право за варене и третиятъ — право за продажба. Въ 1896 г., когато г. Гешовъ е искалъ да въведе акциза, замяни чл. 1 съ въвеждането специаленъ законъ за акциза. За да можемъ, слѣдователно, г-да прѣдставители, да тълкуваме смисъла на нашия законодатель, трѣбва да отидемъ на двѣ дати: датата 1885 г., когато е дабатиранъ законътъ, и датата 1896 г., когато е въведено измѣнението на чл. 2, когато е станало въвеждането на акциза. Тукъ трѣбва да направя една бѣлѣжка, която мисля, че въ основата разбива всички разсѣждения на г. Министра на Финанситѣ. Азъ ще призная, че г. Министърътъ на Финанситѣ вчера тѣй аргументирано поддържѣ мнѣнието си, щото, ако изхождаме отъ основния принципъ, отъ който той изхожда, трѣбва да приемете всички, че той е правъ. Азъ мисля, че тая сериозна и хубава аргументация бѣше погрѣшна въ основата си, и зарадъ туй ще я оспоря.

Г-да народни прѣдставители! Цѣлиятъ въпросъ се състои въ това: какъ трѣбва да се тълкуватъ законитѣ. И въпросътъ е чисто правенъ. Тѣй като изриченъ текстъ нѣма за планане право за варене — зарадъ туй не спорятъ нито народнитѣ прѣдставители, нито г. Министърътъ на Финанситѣ, — излиза, че ние имаме въпросъ на тълкувание: какъ трѣбва да се тълкуватъ разпоредбитѣ на чл. 38. Г-нъ министърътъ казваше: тѣй като въ дебатитѣ въ 1885 г. и въ дебатитѣ отъ 1896 г. нѣма никой да е казалъ, че сливовицата се освобождава отъ данѣка за варене, трѣбва, каза, да приемемъ, че чл. 2 обгръща и сливовицата; когато, г-да народни прѣдставители, по правилото за тълкувание на законитѣ, г. министърътъ бѣше длъженъ да ни докаже противното, да ни каже, че е имало народни прѣдставители, които сѣ станаха и сѣ поддържали, че сливовицата изрично трѣбва да се обложи съ

право за варене. Тѣй се тълкуватъ законитѣ. Всичко туй, което изрично не е запрѣтено, се приема, по тълкуванието на законитѣ, че е допустимо. Ето защо г. министърътъ, ако искаше да бѣде много сериозенъ въ тълкуванията си, трѣбваше да приеме туй начало, което е общо за тълкувание на законитѣ. А вие справѣте се съ дневницитѣ отъ 1885 г., справѣте се и съ дневницитѣ отъ 1896 г., и не само че нѣма да видите никой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители да е искалъ да се обложи сливовицата, но, напротивъ, г. Министърътъ на Финанситѣ Теодоровъ въ 1898 г. специаленъ законъ за тая цѣль е искалъ да прокара, обаче не е могълъ. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Не е за това! За принципитѣ е главно.) За принципитѣ, тѣй; но за сливовицата нищо пакъ не е споменато. Така щото, много е на мѣстото си тази поправка, защото азъ грѣша; но, въ всѣки случай, въ 1896 г. сѣщо нѣма нѣкой отъ народнитѣ прѣдставители да е говорилъ въ положителна смисълъ сливовицата да се обложи. Ето защо, г-да народни прѣдставители, по правилото за тълкувание на законитѣ, азъ приемамъ, че щомъ като нѣма казано или тълкувано отъ нѣкого въ положителна смисълъ, че сливовицата трѣбва да се обложи, ние трѣбва да приемемъ, че право за варене върху сливовицата никое правителство и никой министъръ на Финанситѣ не може да иска.

Но не само туй правило, за което азъ споменавамъ, трѣбва да ни наведе на мисълта, че право за варене не трѣбва да взимаме. Съпоставѣте още нѣколко въпроса, които трѣбва да бѣдатъ ясни за васъ, и вие ще видите, г-да народни прѣдставители, че нито въ практиката на никой финансовъ министъръ не е било мнѣнието да се облага ти, нито пъкъ нѣкои членове, които сѣ приети, самички могатъ да допуснатъ такова тълкувание.

Най-напрѣдъ да споменемъ нѣколко думи за практиката. Никой отъ г. г. министритѣ, прѣдшествующи на г. Сарафова, не е помислялъ да облага съ патентъ за варене на сливовицата. Слѣдва, че всички хора сѣ разбирали тѣй, както ние мислимъ. И той е много голѣмъ аргументъ; той е правъ.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: И това не е правъ аргументъ.

Н. Мушановъ: Той е правъ.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-нъ Министърътъ на Финанситѣ ви заяви, че въ нѣкои окрѣзи правото за варене на сливовица се облага.

Н. Мушановъ: Казанитѣ сѣе облагали.

Министъръ М. Сарафовъ: Именно това. . .

Н. Мушановъ: Азъ ще дойда тамъ, защото този въпросъ е много заплетенъ; заплетенъ е най-много и по тълкуванието, което г. Министърътъ на Финан-

ситъ дава. (И. Воденчаровъ: Не е заплетенъ!) Пардонъ. — По практиката, слѣдователно, ще приемъ по принципъ, че никой отъ г. г. министритъ на финанситъ не сж искали да облагатъ. Имало е изключения въ всѣки случай и то е въ наша полза, за да претендираме ние, че само като изключение нѣкои отъ г. г. министритъ на финанситъ сж искали да облагатъ и сж облагали казанитъ; а практиката пъкъ е съвършено произволна. (М. Такевъ: И само въ дадени мѣста, не въ цѣла България.) То е най-произволното, г-нъ Такевъ. — За мене е страненъ спорътъ, който се води отъ 2—3 дена: казанитъ ли трѣбва да се обложатъ, или онзи, който вари. Изричниятъ текстъ на чл. 38 е: да се облага съ право за варене оня, който вари. Така щото, въпросътъ за казанитъ въ случая не може да има значение, а трѣбва да се обложи оня, който вари, ако приеме, наистина, че той трѣбва да се обложи. Самото право за варене е: оня, който ще отиде да си вари сливитъ, той да плати патента, а не оня ще плати патента, който е собственикъ на казана. (Д-ръ П. Ношковъ: Който е собственикъ на казана!) Нѣма абсолютно никакво значение да плаща оня, който е казанджията. А именно тоя е единъ аргументъ, който навеждамъ азъ въ полза на моето тълкувание, което ще ви спомена по-подиръ, като тълкувамъ защо сж обложени съ 16 л. патентъ хората, които не могатъ да произведатъ даже за 3 л. ракия. А такава глупостъ никой български законодател не можеше да направи. Азъ ще спомена това по-подиръ.

Сега нека споменемъ какво е положението, какъвъ е данъкътъ, който се налага, по закона за беритъ, върху питиетата, върху сливовицата.

Г-да народни прѣдставители! Да поставимъ ясно въпроса, за да извадимъ по-ясни заключения. По въпроса за продажбата на сливовицата, съ патентъ не е обложена. Само сливовицата не е обложена съ акцизъ.

Министъръ М. Сарафовъ: По закона е била обложена, но не се е прилагалъ!

Н. Мушановъ: Да се разберемъ. Въ закона за акцизитъ отъ 1894 г., като се изброява кои спиртни питиета плащатъ акцизъ, сливовицата я нѣма.

К. Мирски: „И прочее“ има тамъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Въ 1894 г., истина, не е споменато, но правото за фабрикация отъ 1882 г. включва и сливовицата. И г. Каравеловъ се е принудилъ да каже, че не се облагала съ акцизъ, защото данъкътъ ще бѣде много малъкъ и не си заслужава труда.

Н. Мушановъ: Досега има ли нѣкой министъръ да е взималъ акцизъ?

Министъръ М. Сарафовъ: За жалость, не е взимано и слѣдъ като изрично е постановено въ закона.

Н. Мушановъ: Г-нъ Теневъ като министъръ на Финанситъ е внесълъ специално прѣдложение.

Министъръ М. Сарафовъ: За сливовицата е споменато въ допълнението на закона отъ 1896 г.

Н. Мушановъ: Нѣма го, г-нъ министре!

Министъръ М. Сарафовъ: Дозволѣте, азъ ще Ви го дамъ сега. Ето го: (Чете.) „Законъ за измѣнение и допълнение къмъ закона за акцизитъ. Пунктъ 7 се измѣня така: 7) ромъ, ликьоръ, конякъ, амеръ, абсентъ, сливовица, мастика и пр.“ Този законъ е гласуванъ на 21 декемврий 1896 г. Г-нъ Теневъ и г. Теодоровъ сж искали прѣципитъ да облагатъ.

М. Такевъ: Има законъ отъ 1894 г., но има и отъ 1896 г. другъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Отъ 1896 г. е допълнение.

И. Гешовъ: Въ 1896 г. стана допълнението; и цѣлѣта му бѣше тогава да се уреди, какъ да кажа, нашето положение спрямо чуждитъ държави, отъ които може да се внася ракия и гроздовица.

Н. Мушановъ: Г-да народни прѣдставители! Значи, че този въпросъ за сливовицата ще е единъ отъ най-знаменититъ въпроси въ цѣлото наше законодателство и въ практиката на Финансовитъ Министри. Сливовицата излиза да е най-важниятъ въпросъ за българската политика: едни казватъ, че не трѣбва да се облага, защото нѣма законъ, други казватъ, че има законъ, но не я облагали, и ние сега три дена подъ редъ дебатираме по въпроса за сливовицата.

Но, г-да народни прѣдставители, този въпросъ, че акцизъ плаща сливовицата съ едно измѣнение отъ 1896 г., е още едно доказателство, че днесъ трѣбва да ви интересува сериозно въпросътъ за патента за варене, защото е толкова неясенъ за насъ, колкото неясенъ е билъ и въпросътъ за плащане акцизъ въ 1896 г. Слѣдователно, сливовицата отъ патентъ за продажба е освободена: въ 1896 г. съ изрично постановление е измѣненъ законътъ за акциза отъ 1885 г. Остава днесъ ние да разрѣшимъ въпроса за патентъ за варене, който никдѣ и никога не е разрѣшаванъ. За да можемъ да дойдемъ до туй тълкувание, че по другитъ данъци, слѣдъ издаването на закона отъ 1885 г., постоянно сж измѣнявали закона за акциза отъ 1885 г., за да бѣде законътъ категориченъ, слѣдва, че въпросътъ за патента е билъ тъменъ, и този въпросъ днесъ трѣбва да разрѣшимъ положително. Ето защо мисля, че г. Министърътъ на Финанситъ нѣма право отъ тѣзи тълкувания да дойде до онзи положителенъ резултатъ въ негова полза, какъвто той ни каза вчера.

Трето едно съображение, много важно въ случая, е стойността на самия патентъ: 16 л., е казано, трѣбва да плати патентъ за право на варене. Е, г-да народни прѣдставители, азъ мисля, тѣлкуването на този членъ трѣбва да ни убѣди, че никога законодателятъ отъ 1885 г. не е ималъ прѣдъ видъ да облага тѣзи, които варятъ сливовица, още повече тѣй, както г. Министерътъ на Финансите тѣлкува, че туй право на варене е на личността, която вари, а не на казана. Г-нъ министъръ е съгласенъ съ туй и не може да бѣде иначе: единъ казанъ ще плати 16 л., защото ще отидатъ да варятъ 100 души и ще му дадатъ по една ока за казана, 100 оки, които правятъ 150 гроша или 30 л.; но какъвъ резонъ има да се взематъ 16 л. на онзи човѣкъ, който ще отиде да вари 10 оки сливи или 20? Азъ не мога никога да разбера, че законодателятъ е могълъ да мисли тѣй, както г. министъръ мисли: 16 л. да плати онзи, който нѣма да получи продуктъ отъ сливи съ стойностъ по-голяма отъ 3—4 л. Но г. министъръ самичкъ, притиснатъ отъ заключението, което ще се направи отъ тия факти, които той самъ призна, отива да измисли и да ни навежда единъ аргументъ, който бѣше доста страненъ: законодателятъ, казва, не е искалъ да фаворизира сливаритѣ, тия, които варятъ сливи; всички дребни производители трѣбва да отиватъ да варятъ вкупомъ сливи въ единъ голѣмъ казанъ, за да платятъ 16 л. Той е много хитро измисленъ аргументъ, но, въ всѣки случай, законодателятъ въ 1885 г. не е помислялъ за тия работи. Въ 1885 г. законодателятъ, каза ви г. Каравеловъ, искаше да освободи малките производители отъ всѣкакви данъци, за да можемъ да развиемъ културата на сливитѣ у насъ. Значи, законодателятъ е мислилъ тѣй, както ние днесъ вземаме аргументи, за да оборимъ вашата теория. И ако вие мислите да създадете нѣкакво законоположение, което да унищожи тая малка индустрия и да създавате голѣма, която е износна за фиска, въ всѣки случай то е въпросъ за бѣднѣето, който ще се урегулира отъ днесъ нататъкъ, но за досега вие не можете да го създавате въ врѣда на кюстендилци, трѣвненци, които сж имали малки градини, и виждаме на всѣки случай, че тѣ сж взели тогава задружно да си варятъ сливи, за да може да се облагатъ продуктитѣ имъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Една малка бѣлѣжка. Законодателятъ не освобождава лозаритѣ, ако сварятъ 50 оки вино. (Н. Мушановъ: То е право.) Следователно, за 50 оки вино законодателятъ иска 16 л. патентъ; какъ ще съгласите тогава онази теория, за „дребнитѣ производители“?

Н. Мушановъ: Освобождава ги когато варятъ за собствено употрѣбление.

Министъръ М. Сарафовъ: И 50 оки да свари въ свой казанъ, трѣбва да плати патентъ за право варене, макаръ и за собствено употрѣбление да е.

Н. Мушановъ: Ето, г-нѣ министре, излиза, че законътъ е една галиматия и ние, ако докажемъ, че законътъ е една галиматия, ще докажемъ, че вие нѣмате право да го вземате за положителенъ, въ ваша полза. И най-голяма галиматия е станала тогава. Г-нѣ Гешовъ, като е искалъ да внесе законъ за акциза, трѣбвало да измѣни чл. 2, за първи данѣкъ отъ 10%, но въ туй врѣме никой не е помислялъ за чл. 38, и ето защо идатъ несъобразности и нѣща, които могатъ да си противорѣчатъ. Но, г-да народни прѣдставители, азъ пакъ се повръщамъ на първото положение и казвамъ: ако и вие признавате, че този законъ е галиматия и че много министри на финансите сж искали съ изриченъ текстъ да уредятъ какъто въпроса за продажбата, тѣй сжщо и въпроса за акциза на сливовицата, нѣмате право да претендирате, че има категорическо казване, че патентъ за варене трѣбва да се плаща. Законътъ е галиматия, можемъ да го тѣлкуваме, и туй тѣлкуване излиза въ ваша врѣда. Ето, г-да народни прѣдставители, докѣдѣ може да отиде този споръ, който излѣзе отъ нѣколко врѣме. Никога не се е тѣлкувало отъ никого, че трѣбва да се обложи сливовицата съ патентъ за варене; това е положително. Веднажъ това констатирано, г. министъръ, като финансовъ министъръ, който си дири източници за приходи, е направилъ много добръ, дѣто е отишълъ да бутне тамъ, където другитѣ не сж смѣлили да бутнатъ. За голѣма жалостъ, той въпросъ не е уреденъ по законодателенъ редъ и, като признава и г. министъръ, че той се е стремѣлъ да дири отвредъ приходи, показва е много прѣкалена ревностъ да тѣлкува, че сливовицата трѣбва да се облага. И нѣма нищо по-добро, отколкото да отидемъ въ съгласие съ туй тѣлкувание, за което споменахъ, и да извадимъ г. министра отъ положението, въ което се намира. Тѣлкувание на закона, азъ мисля, не трѣбва да правимъ, но всичко практически да се сведе къмъ туй: г. министъръ да каже, че взема актъ отъ всичко това, което се е говорило въ Народното Събрание, защото нѣмаше кой да говори въ полза на г. министра — само вие, г-нѣ министре, — така щото, ще вземете актъ отъ това мнѣние, което има Народното Събрание, и ще дадете обѣщание, че ще внесете законъ да уредите материята. Много ще бѣде изяснено, ако отидете отъ всички съпоставения на закона и практиката да мислите сериозно и да приемете, че сливовицата по напѣитѣ закони е обложена съ право за варене. Ето защо азъ мисля, че практически тѣй ще се разрѣши въпросътъ и г. министъръ трѣбва да го приеме.

С. Савовъ: Г-да народни прѣдставители! Три дена стана дебатираме по едно запитване на г. Влайкова, а всички, които говорятъ, не говорятъ по запитването на г. Влайкова, а говорятъ за тѣлкуването на закона, какъ трѣбва да бѣде изтѣлкуванъ законътъ. Менѣ ми се струва, че кога

е дума по едно запитване, което има за цѣль критикуване дѣлата на министра — къмъ него се отправя това запитване, — не може да става и дума за тълкуване на закона, т. е. при разискване на запитването да се разрѣши и какъ трѣбва да се тълкува законътъ, защото всички прѣдложения, които сега се правятъ както отъ г. Влайкова, така сѣщо и отъ г. Такева и отъ други, да се вземе единъ мотивиранъ дневенъ редъ, не бѣха нищо друго, освѣнъ да се иска тълкуване на закона. Менѣ ми се струва, че това е неправилно и съвършено неправилно. Ето защо азъ не мога да се съглася съ тѣхъ. Азъ не искамъ да говоря за закона какъвъ е и дали г. министърътъ има право или не по тоя законъ да прави тѣзи распореждания, които е направилъ, защото всички признаваме, че законътъ е неясенъ, законътъ е непълненъ, законътъ е тъменъ и че тоя законъ е измѣненъ въ 1896 г. съ измѣнение, което досега говорившите не знаеха и, само слѣдъ като г. Министърътъ на Финансите имъ обърна вниманието на това, тѣ оставатъ въ тупикъ. У насъ асѣ не само този законъ, но изобщо законитѣ сѣ неясни, непълни, тъмни и всѣки може да тълкува закона така, както намѣри за възможно. Естествено е, че и министърътъ, кога дойде да прилага единъ законъ, ще го изтълкува така, както той мисли. Въ закона има постановление въ чл. 2, че всички, които варятъ, се облагатъ съ патентъ; има и чл. 38, който му противорѣчи. Има друго едно постановление отъ 1896 г., което пѣкъ обяснява, че и сливовата ракия се облага съ акцизъ. У насъ законитѣ се правятъ толкова скоро и така лесно се гласуватъ по 20—30 на заседание, щото дѣйствително куцатъ. Естествено е, че министърътъ ще срѣщне мъжнотии. Единъ министъръ, ако не приложи единъ законъ, сѣдятъ го; ако го приложи — йокъ, защо си го приложилъ така. Ами че той ще го прилага така, както мисли. Ако това прилагане на закона се вижда, че е не практично, нѣма съмнѣние, тия, които сѣ били министри на финансите, можали сѣ да внесатъ прѣдложение за обяснение или тълкуване на закона, или прѣдставителитѣ сѣ можали да направятъ това. А ние имаме случай по чл. 38, който се дебатиралъ сега и който ни занимава отъ три дена насамъ, че има особено внесено прѣдложение за тълкуването на този законъ отъ г. Груева и кога дойдемъ да разискваме прѣдложението на г. Груева, менѣ ми се струва, че тогава трѣбва да изтълкуваме закона така, както мислимъ че трѣбва да се тълкува, и тогава г. министърътъ е длъженъ да се подчини на това тълкуване. Сега, обаче, г. министърътъ не може да се обвинява, че той така тълкува закона, защото споредъ насъ трѣбвало да се тълкува друго-яче. Единъ може да го тълкува така, а другъ — иначе. Това е въпросъ на тълкуване, но не може да бѣде виновенъ онзи, който прилага закона, като мисли че така трѣбва да се прилага. Ако имаше изрично запрѣщение въ закона и министърътъ отиваше

противъ, тогава можехме да сѣдимъ министра, но ако законътъ е неясенъ и непълненъ, защо ще сѣдимъ министра? Когато виждаме ние, че единъ законъ е неясенъ, тъменъ и пр., ние можемъ да искаме неговото измѣнение, неговото тълкуване, но това ще направимъ по реда, прѣдвиденъ въ конституцията, по реда, който досега е практикуванъ въ нашето Народно Събрание, именно съ прѣдложение за измѣнение или допълнение на тоя законъ или съ измѣнение на извѣстенъ членъ. Менѣ ми се струва, че така погледнато на работата, нѣма защо да се занимаваме 3 дена съ този въпросъ, който не заслужава, освѣнъ 1—2 часа. Г-нъ Влайковъ, който разви своето запитване обясни работата много добръ; г. Министърътъ на Финансите, който даде своя отговоръ на г. Влайкова, така сѣщо бѣше доста ясенъ, и ние нѣмаме, освѣнъ да гласуваме: ако намираме, че министърътъ е приложилъ едно постановление на закона, което изрично му запрѣщава да извърши нѣщо, ние ще го осѣдимъ, а ако не — ще минемъ направо на дневенъ редъ. Всички говорятъ: йокъ, законътъ така трѣбва да се тълкува. Е добръ, тогава внесете едно прѣдложение и ние ще го изтълкуваме, както вие искате.

Ето защо менѣ ми се струва, г-да народни прѣдставители, че за тази работа си нѣма мѣстото да стоимъ да говоримъ толкова. Сега азъ правя едно прѣдложение, да се мине чисто и просто на дневенъ редъ, а кога дойдемъ да разискваме прѣдложението на г. Груева, тогава ще тълкуваме закона и, ако намѣримъ даже, че съ распореждането на г. министра нѣкои хора сѣ ошечени, защото споредъ нашето мнѣние трѣбвало иначе да се тълкува законътъ, можемъ да вземемъ едно рѣшение, щото всички актове, издадени противъ тѣзи хора, да се не изпълняватъ. Но то е работа, когато се приеме прѣдложението на г. Груева. Не е работа, обаче, да го разглеждаме сега, когато се отговаря на една интерпелация на единъ народенъ прѣдставителъ. Въ заключение, азъ пакъ поддържамъ своето прѣдложение — да се мине чисто и просто на дневенъ редъ.

И. Гешовъ: Азъ вземамъ думата, г-да, да дамъ едно обяснение относително до тоя въпросъ, който даде поводъ на г. Савова да направи своята бѣбѣжка. Той каза, че азъ съмъ рекълъ, че дѣйствително сме внесли такава едно измѣнение въ закона, но че сме нѣмали намѣрение да го прилагаме. Не е така работата. Внесохме го, защото бѣхме направили търговски договори съ чужди държави, отъ които можеха да ни дохождатъ ракии, и ако нѣмахме изриченъ законъ, тия ракии щѣха да се внасятъ безъ акцизъ. А колкото за нашитѣ ракии, за тѣхъ има абонаментъ на лозита и ми се струва, че не бѣше право и абонаментъ да се взема, и данъкъ да се налага. Това обяснение искахъ да дамъ. Не е ли тъй? (Министъръ - Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Тѣй е.)

Колкото за въпроса, който прѣдлежи сега да се рѣши отъ васъ или съ минаване чисто и просто на дневенъ редъ, или съ приемане на едно отъ прѣдложенията, които се прѣдставиха вече, азъ бихъ молилъ г. Министра на Финансите да обърне внимание на друго едно въщо. Дори ако се приеме — както се вижда, че ще се приеме — прѣдложенето на г. Груева, какъ ще погледнатъ сѣдилищата на този въпросъ? Ето ние чухме вече нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които заявиха, че сѣдилищата отхвърлятъ постановленията на акцизнитѣ агенти за облагане на домашнитѣ казани.

Министъръ М. Сарафовъ: Сѣдилищата осъждаатъ да плащатъ патентъ, а отказватъ за глобата.

И. Гешовъ: Ами патентъ?

Министъръ М. Сарафовъ: Има утвърдени присѣди отъ Касацията за патенти.

И. Гешовъ: Азъ се съмнѣвамъ, г-нѣ министре, дали Вие ще можете да наложите на сѣдилищата Вашето рѣшение, вземено и възвѣстено съ циркулярно, и дали съ туй нѣма да създадете голѣми главоболии и на данъкоплатците, и на правосѣдното.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Една забѣлѣжка! Ако бихме дали формално тълкувание на закона по едно прѣдложение, само тогава нашето рѣшение би било задължително за сѣдилищата, а въпреки тѣ дневенъ редъ, каквито бихме приели, то е едно мнѣние незадължително за сѣдилищата. Така че, за голѣмо съжаление, тази интерпелация не може да послужи въ нищо на сѣдилищата.

И. Гешовъ: Разбира се, че минаването на дневния редъ не може да послужи, и прѣдъ видъ на тази опасностъ именно азъ бихъ желалъ да обсъдимъ г. министърътъ въпроса, положенъ отъ г. Мушанова, именно, съ единъ законъ да се уреди всичкиятъ тоя въпросъ. Менѣ ми се струва, че това ще бѣде най-хубаво, и азъ повторно моля г. министра тѣй да се разрѣши този въпросъ, а не само съ едно чисто и просто минаване на дневния редъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ имамъ намѣрението отъ по-рано въобще да се урегулира консомативниятъ налогъ върху спиртнитѣ питеета. Г-нѣ Даневъ ви заяви това нѣщо. Самъ азъ готвя да ви внеса прѣдложение, което обхваща цѣлата тази материя. Така щото, бѣдѣте спокойни, ще има случай народното прѣдставителство да се произнесе.

М. Такевъ: Важно е, досега издаденитѣ актове какво ще станатъ?

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ Ви казахъ, г-нѣ Такевъ, че всичкитѣ глоби сѣ отмѣнени съ циркулярно. (Гласове: Патентитѣ?) Патентитѣ ще се прибиратъ.

Д. Петковъ: Г-да народни прѣдставители! Понеже прѣдлежи да се вотира вече, азъ взехъ думата, за да оправдая вота си. Смиществува едно запитване отъ г. Влайкова за неправилното разпореждане или, споредъ него, незаконното разпореждане на г. Министра на Финансите по облога сливоницата съ данѣкъ. Отъ венчки обяснения, които станаха тукъ — нѣма да се виуцамъ да ги изброявамъ и азъ сега, — стана ясно и за мене, който по-малко съмъ запознатъ съ юриспруденцията, че министерството мимо закона прави тия разпореждания, че досегашнитѣ министри на финансите и правителствата, които сѣ били прѣди г. Сарафова, не сѣ прилагали закона така по отношение сливоницата, както г. Сарафовъ иска да го прилага и както е вече направилъ разпореждане. Слѣдователно, безъ да влизаме ние въ каквито и да било тълкувания по-нататѣкъ на закона — защото и азъ съмъ съгласенъ, че тълкувание на закона по едно запитване не може да стане, и азъ мисля, че и тия, които правятъ запитване, не тази цѣль гонятъ, — намъ не остава, освѣнъ да се ограничатъ върху цѣльта на запитването на г. Влайкова, а тази права и ясна цѣль е, да вземе Народното Сѣбрание едно рѣшение, щото г. Министърътъ на Финансите да спре това разпореждане, да не налага на българскитѣ граждани единъ данѣкъ, който досега не се е вземалъ. Азъ, ако искате, отсега да ви кажа, че мога да се съглася съ г. министра, че трѣбва да се взема данѣкъ за тѣзи ракни, които се работятъ; но това ще трѣбва да стане съ единъ законъ. Ясно стана за венчки прѣдставители, че въ закона не е опрѣдѣлено ясно това въщо; отъ венчки тридневни тълкувания, които се правиха, стана много ясно и въпреки прѣтълкувания ще бѣдатъ малко изпаислени. Слѣдователно, народното прѣдставителство, или азъ поне, като говоря за себе си, не мога съ чиста съвѣсть да вдигна ръка, че разпоредбитѣ на г. министра сѣ основани на закона. Азъ мисля, че г. министърътъ въ случая е обходилъ закона. Ако иска за въ бѣдѣще да взема данѣкъ и отъ тѣзи ракни, нѣма освѣнъ да внесе едно прѣдложение, което ясно да опрѣдѣли това, или пъкъ тѣзи, които запитватъ, да направятъ едно прѣдложение, съ което ясно да се изтъкува този членъ. Дотогава, обаче, азъ съмъ на мнѣнието на опѣзи, които прѣдлагатъ единъ дневенъ редъ, който ще иска, щото разпоредданията на министерството, които сѣ станали досега, да се не одобряватъ.

К. Калчовъ: Въ допълнение на това, което г. Гешовъ каза, за освѣтление на въпроса, ще кажа, че въ 1899 г. отъ страна на г. Теневъ, министъръ на Финансите, се внесе единъ законъ, който искаше, щото тия, които произвеждатъ, частнитѣ производители, да плащатъ — (Отъ лѣвицата: На сливоницата?) изобѣдо отъ лозя и пр. — акцизъ. Този законъ повдигна протести въ страната, дойдоха веднага депутации тукъ, въ столицата, отъ Стара-Загора, Сливенъ, Станимака; за-

конътъ се прати въ комисията и тамъ умрѣ. Искамъ да кажа, че прѣдставянето на оня законъ се разбира въ отрицателна смисълъ, че законодателятъ не е мислилъ да облага тия производители, макаръ че, както г. Геншовъ обясни, цѣльта, по които е билъ внесенъ законътъ въ 1896 г., е била само зарадъ чуждитѣ ракии. Това обяснение искахъ да дамъ, защото туй не се каза отъ други.

П. Вжжаровъ: Г-да прѣдставители! Отъ тридневнитѣ разисквания по този въпросъ, азъ вървамъ, сте се убѣдили, че мѣрката на г. Министра на Финанситѣ е противозаконна, е несправедлива и че за едно такова маловажно разпореждане, което съвършено незначителна полза на хазната би принесло, да губимъ толкова врѣме съ нашитѣ дълги засѣдания, ние, може би, повече загуба ще принесемъ на сѣщата. Азъ мисля най-справедливо и законно ще бѣде да се прѣустанови туй разпореждане на г. министра. Има оплакване отъ всички краища на България, че сега за пръвъ пѣтъ се прилага това разпореждане на г. министра, което значително засѣга интереситѣ на всички производители — овощари — на ябълки, круши, сливи и пр. — и че това разпореждане иде, въпрѣки всичкитѣ сѣществующи наши законоположения, да уврѣди и новия законъ за повдигане овощарството, въ който има изрични повелѣния, като чл. 7 и 8, въ които се казва, че държавата дава по 1 ст. възна-граждение на всички ония, които се загрижатъ да посадятъ сливи, круши, ябълки и пр., за всѣко дръвче. Ами въ случая, ако тия овощни дървета дадатъ излизно количество плодове и тия плодове самитѣ производители сметатъ за нужно да занесатъ да си сварятъ малко ракийца, врѣменно за да заглушатъ многогодишнитѣ си страдания, трѣбва ли, за Бога, да се облагатъ съ данѣкъ? Не би трѣбвало. Ето, затова, ще моля всичкитѣ г. г. прѣдставители, особено отъ дѣсницата, които сж подписали прѣдложението на г. Груева за освобождаването отъ всѣкаквъ данѣкъ производителитѣ на сливовица, да разрѣшатъ въпроса въ смисълъ, щото да се отмѣни разпореждането на г. Министра на Финанситѣ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Има ли още нѣкой да говори по този въпросъ. (Гласове: Нѣма!)

Полагамъ на гласуване въпроса.

Съгласно чл. 65 отъ правилника, има три мотивирани прѣдложения, сложени на масата на прѣдседателството, и едно заминаване чисто и просто на дневенъ редъ. Съгласно чл. 66 отъ правилника, това послѣдното има първенство.

Тритѣ прѣдложения сж: първото е на г. Такева, второто — на г. Влайкова и третото — на г. Габровски. (Гласове: Какви сж? Прочети ги!)

Първото прѣдложение, на г. Такева, е слѣдущето: (Чете.) „Народното Събрание, като счита, че по чл. 38 отъ закона за акциза върху питие-

тата се облагатъ съ патентъ само фабричитѣ за варене и прѣваряване спиртни питиета отъ продукти, които тѣ купуватъ съ цѣль на търговия, минава на дневенъ редъ.“

Второто прѣдложение е на г. Влайкова: (Чете.) „Народното Събрание, като признава, че споредъ чл. 38 отъ закона за бериитѣ върху питиетата, както и споредъ първата забѣлѣжка на тоя членъ, варенето ракия отъ сливи и други овощни продукти не подлежи на патентовъ налогъ за право варене—минава на дневенъ редъ.“ (Т. Влайковъ: Още има! Снощи е малко измѣнено.) Това, което е сложено на масата, това чета. (Т. Влайковъ: Не е то!) Да, има другъ дневенъ редъ: (Чете.) „изказва желание, щото г. Министърътъ на Финанситѣ да отмѣни разпореждането си за облагане съ патентъ производителитѣ на ракия отъ сливи и други овощни продукти и минава на дневенъ редъ.“ Това е прѣдложението на г. Влайкова.

Третото прѣдложение, на г. Габровски, е: (Чете.) „Народното Събрание, слѣдъ като изслуша дебатитѣ по интерпелацията на г. Влайкова, изказва желание г. Министърътъ на Финанситѣ да отмѣни своитѣ разпореждания относително облагането съ патентъ сливовицата и другитѣ спиртни питиета отъ овощни продукти и минава на дневенъ редъ.“

Тѣзи сж тритѣ прѣдложения за дневни редове. Четвъртото прѣдложение се е направило, съгласно чл. 66 отъ правилника, вчера отъ г. Груева и днесъ подкрѣпено отъ г. Стефана Савовъ. Понеже то има първенство, съгласно правилника, него ще положа на гласуване. (Гласове: Кое?) Минаването чисто и просто на дневенъ редъ.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ минаването чисто и просто на дневенъ редъ, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

М. Такевъ: Меншество е!

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Болшинство е. Народното Събрание приема.

Д. Драгиевъ: Меншество е!

М. Такевъ: Има споръ!

Гласове: Нѣма споръ!

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Минаваме на втората интерпелация, именно тая на г. Цанова. Г-нъ Цановъ има думата.

М. Такевъ: Дайте 5 минути отидихъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣданието продължава.

Г-нъ Цановъ има думата.

Н. Цановъ: (Отъ трибуната.) Г-да прѣдставители! Най-послѣ дохожда редъ да се разгледа и да поговоримъ малко и по едно мое запитване, което отправихъ къмъ г. Военния Министръ още миналата сесия, на 13 юлий тази година. Може би нѣмаше да му дойде редътъ така скоро, ако между болшинството нѣмаше едно несъгласие по закона за общинитѣ. Това несъгласие даде възможностъ на г. Влайкова да развие своята интерпелация за сливовицата, па и менъ — интерпелацията за отношенията на военната къмъ гражданската властъ. Тази е главната цѣль на моята интерпелация, която отправихъ къмъ г. Военния Министръ, макаръ че се посочватъ нѣколко въпроса.

Главната цѣль или главната причина, която ме подбуди да се отнеса къмъ г. Военния Министръ съ моето запитване, бѣше за единъ възмутителенъ фактъ, който се изнесе отъ нашия периодически печатъ. Въпросътъ се касаеше за бившия полковникъ Мечконовъ. Азъ ще ви прочета отначало моята интерпелация и послѣ ще кажа нѣколко думи, като ще искамъ да чуя отговора на г. Военния Министръ. Ето запитването ми: (Чете.)

„Личността на полковникъ Мечконовъ е известна на българското общество. Отъ редъ години насамъ печатътъ изважда възмутителни факти заради него. Прѣзъ 1897 г. и азъ бѣхъ отправилъ къмъ тогавашния Министръ на Войната, полковникъ, сега генералъ Ивановъ, запитване, на което при зори, когато на депутатскитѣ банки бѣха останали само двама-трима души опозиционни депутати, ми се отговори съ нѣколко думи, между които най-важната частъ бѣше тая, че г. Ивановъ взе върху себе си отговорността за дѣлата на Мечконова. Но и слѣдъ това печатътъ продължаваше да изнася нови прѣстѣпления вършени отъ тоя офицеръ.

Прѣдъ видъ на новостъздаденитѣ у насъ обществени условия, срѣщу полковникъ Мечконовъ се възбуди углавно прѣслѣждане. Прѣдварителното дирене е открило такива факти, щото при тѣхната тежестъ и очевидностъ съдебниятъ слѣдователъ и прокурорътъ сж рѣшили да взематъ най-тежката мѣрка срѣщу Мечконовъ за неотклонението му отъ диренето — прѣдварителниятъ арестъ. Мечконовъ обжалвалъ разпореждането на слѣдователи прѣдъ Софийския воененъ съдъ, но послѣдниятъ оставилъ молбата му безъ послѣдствие, вслѣдствие на което послѣдвала жалба прѣдъ Военния Касаціоненъ Съдъ.

Дотукъ работитѣ сж вървѣли по своя нормаленъ пѣтъ, но оттукъ нататѣкъ тѣ се отбиватъ настрана и взематъ съвсѣмъ другъ обратъ, а именно, тоя обратъ, който завлѣче въ мрака на забравянето аферитѣ на Сибеева и Дворинова. Ето какво става. Военниятъ Касаціоненъ Съдъ, въпрѣки чл. 859 отъ военно-съдебния уставъ, влиза въ сѣщностъ на работата на рѣшава Мечконовъ да се освободи подъ гаранция. Като се върнало дѣлото въ Софийския съдъ, послѣдниятъ прѣдъ видъ на новооткрититѣ обстоятелства (чл. 861 отъ военно-съдебния уставъ) издава ново постановление за

затварянето на Мечконовъ. Този пѣтъ Военниятъ Касаціоненъ Съдъ разглежда работата пакъ по сѣщностъ, и освѣтъ че отгѣнява опрѣдѣлението на Софийския воененъ съдъ, но постановилъ да се наложи наказание на съднитѣ и прокурора за непокорство. За тая дисциплинарка била издадена секретна заповѣдь отъ страна на министерството. Вънъ отъ това прокурорътъ, подъ наблюдението на когото е водено това дѣло, билъ отстраненъ и на негово мѣсто назначенъ капитанъ Радевъ, а съ заповѣдь отъ 3 юлий т. г. подъ № 160, помѣстена въ брой 65 на „Военни Извѣстия“, и самиятъ Софийски воененъ съдъ е билъ разнебитенъ и замѣненъ съвършено отъ други лица.

Слѣдъ всичко изложено, питамъ г. Военния Министръ да ми отговори:

1. Защо е смѣненъ военниятъ прокуроръ, който наблюдавалъ дѣлото на Мечконовъ?

2. Наложено ли е дисциплинарно наказание на съднитѣ и прокурора отъ Софийския воененъ съдъ по поводъ дѣлото на Мечконовъ и по какви причини?

3. Защо е отгѣненъ цѣлиятъ съставъ на Софийския воененъ съдъ? и

4. Всичко това не се ли върши съ цѣль да се покрие съ тъмно було и дѣлото на Мечконовъ, а слѣдователно, да се хвърли още веднажъ прахъ въ очитѣ на общественото мнѣние?“

Ето туй е писменото ми запитване, което отправихъ къмъ г. Военния Министръ и на което той имѣ добрината да заяви, че е готовъ да отговори сега.

Г-да прѣдставители! Нека направи едно малко обяснение, нека съобща тукъ отъ трибуната, че когато ние ставаме да отправимъ нѣкои въпроси къмъ г. Военния Министръ, да правимъ запитване за передовноститѣ въ войската, не правимъ това съ нѣкое чувство на злоба, както ни обвиняватъ нѣкои, а отъ чувство на справедливостъ, защото ние знаемъ, че тѣзи отношения, които отъ день на день се създаватъ у насъ помежду войската и гражданската властъ, нѣма освѣтъ да ни заведатъ въ единъ нежелателенъ край. Тукъ е пондигнатъ отдавна въпросътъ за прѣдимството на военната срѣщу гражданската властъ. Малката България намѣсто да се развива тѣй, както би заслужавало да се развива една малка държавица, трѣгва по единъ пѣтъ — а това нѣколко пѣти сме споменували тукъ отъ трибуната, — въ пѣти на голѣмитѣ милитаристически държави, който не е и не може да бѣде за насъ. Този милитаризмъ, ние сме убѣдени, нѣма освѣтъ да съсипе България; такава тегоба не можемъ да издържимъ на плещитѣ си. Тѣй щото, всички запитвания, които се отправятъ къмъ Военния Министръ — нека го знае това г. генералъ Паприковъ, — иматъ за цѣль главно да разяснятъ на военнитѣ власти, че тѣ не сж и не могатъ да съставляватъ една отгѣлна държава въ нашата държава. А сега-засега фактитѣ сж именно такива. Вземѣте досега всички процеси, които сж възбуждени срѣщу разни военни лица;

разрѣшавани сж, даже въпрѣки конституцията и въпрѣки съществуващитѣ закони, отъ военнитѣ сѣдилища. Може да ми се каже, че военнитѣ сѣдилища разглеждатъ тѣтателно, добръ процеситѣ, провѣрватъ всички факти; че присѣдитѣ, които се издаватъ, сж присѣди справедливи. Да кажемъ, че е така, но едно нѣщо не може да се отрече, а това е, че нашето общество, прѣдъ видъ на тази отчужденостъ на нашето офицерство, прѣдъ видъ на тази обособеностъ, за която говори единъ пѣтъ г. генералъ Паприковъ, която отъ день на день става сѣ по-ярка и по-ярка, се създаде убѣждението, че офицерството не прави нищо друго, освѣнъ прикрива прѣстѣпленията, за които говори нашиятъ печатъ. И наистина, имаме нѣколко дѣла, за които азъ намеквамъ въ интерпелацията си. Имамъ дѣлото на г. Сжбева, имамъ дѣлото на г. Дворянова. Тѣ сж разгледани тоже отъ военнитѣ сѣдилища, но по тѣхъ сж станали работи, които не се съглеждатъ въ другитѣ процеси. По тѣзи процеси, намѣсто слѣдъ прѣсѣждането на даннитѣ по дѣлото да сж изнасяни присѣди безъ всѣкакви по-нататѣшни послѣдствия, ние знаемъ, че сж прѣдприемани мѣрки срѣщу онѣзи свидѣтели офицери, които сж давали показания противъ казани лица въ сѣдилищата. Азъ знаа, напр., за една тайна заповѣдъ, издадена отъ Военното Министерство, отъ 28 юний 1902 г., подъ № 153, съ която Военното Министерство е наказало офицеритѣ, които сж давали показания по дѣлото на Сжбева. (Отъ крайната лѣвица: Браво! — Г. Кирковъ: Ашколсунъ, ако е истина.) Азъ ще прочета самата заповѣдъ. Същото нѣщо, макаръ за тайна заповѣдъ да не знаа, е и по дѣлото на Дворянова. Шумно дѣло, печатътъ писа, особено въ по-прогресивнитѣ вѣстници се обнародваха възмутителни факти; най-послѣ Дворяновъ бѣ осжденъ на едно дисциплинарно наказание, а офицеритѣ, които изнесоха фактитѣ срѣщу Дворянова, се намиратъ въ помялоостъ и срѣщу тѣхъ е прѣдприета сжщата мѣрка, която е прѣдприета и противъ свидѣлитѣ по дѣлото на Сжбева. (Н. Поповъ: Отъ тѣхъ, мисля, нѣкои сж дадени подъ сждъ. — А. Каранешевъ: Защото Дворяновъ не е...) Да, азъ ще кажа и за туй нѣщо — сжщата мѣрка почти, каквато мѣрка е прѣдприета и срѣщу свидѣлитѣ по дѣлото на Сжбева. Нѣщо повече: офицеритѣ, които сж свидѣлствували по дѣлото на Дворянова, сж дадени подъ сждъ сега, че сж клеветили Дворянова. Интересно е, г-да прѣдставители, туй нѣщо, че е било назначено отъ военната сждебна власть формално слѣдствие, слѣдователтъ е отишълъ да провѣри клеветата, която тѣзи офицери сж отпавили срѣщу Дворянова въ сѣдилището, и, за голѣмо оудване на военната сждебна власть, която е възбудила това дѣло за клевета, излѣзе, че намѣсто клеветнически доноси отъ страна на свидѣлитѣ противъ Дворянова, се открили прѣстѣпленията на Дворянова, и сега военната сждебна власть се намира прѣдъ една дилема и не знае какво да прави, когато слѣдователтъ е

открилъ, че свидѣлитѣ не сж ни най-малко клеветници, а сж изповѣдали самата истина, сж открили прѣстѣпленията на Дворянова; и това е констатирано слѣдъ като сждѣтъ се е произнесълъ за невинността и неотговорността на Дворянова, т. е. констатирано е сега, че всичко онова, което сж авансирани свидѣлитѣ прѣдъ военния сждъ, е вѣрно и, слѣдователно, нѣма клевета, та и не могатъ да бждатъ дадени подъ сждъ за клевета. Туй е по това дѣло. Маса таква дѣла нашето общество знае. Ние знаемъ, че офицери сж се подиграли съ живота даже на българскитѣ граждани; ние знаемъ дѣлото на Грациано въ Елена; ние знаемъ дѣлото на Мархалева тукъ прѣди нѣколко дена съ адвоката г. Д-ръ Петковъ... (П. Вжжаровъ: Вината е у доктора.) Ние знаемъ за едно прѣстѣпление, извършено отъ единъ офицеръ срѣщу единъ кондураджия въ Кюстендилъ. Всички тѣзи дѣла сж минали прѣзъ военнитѣ сѣдилища и общественото мнѣние говори — може да не е вѣрно, — че военнитѣ сѣдилища, при разглеждането на тѣзи процеси, сж искали да защитятъ своитѣ другари.

Н. Мушановъ: Гарванъ гарвану око не вади.

Г. Кирковъ: Ама ако иматъ очи.

Прѣдседателствующъ А. Франгъ: Моля, не прѣкъсвайте г. оратора!

Н. Цановъ: Тѣй щото, не е работата тукъ само съ Мечконева; работата се състои въ она въпросъ, който е възбуденъ у нашето общество: може ли да се продължава този редъ на нѣщата за въ бждѣще, не трѣбва ли самото офицерско тѣло да се замисли надъ този въпросъ, за да тури край на тая отчужденостъ отъ самия народъ? Защото то ще види, че единъ день ще се сблъска съ онзи принципъ, на който то мисли че служи — защитата на отечеството. Изострюването на отношенията между офицерството и между самия народъ ще достигне, може би, дотамъ, щото единъ день да бждемъ свидѣтели на една гражданска война — гражданска война, която въ всѣки случай нѣма да бжде въ полза нито за офицерството, нито за самия народъ.

Когато говоримъ специално за дѣлото на полковникъ Мечконева, има едно нѣщо да кажемъ, а именно, че по това дѣло дѣйствително Върховниятъ Воененъ Касаціоненъ Сждъ се е държалъ доста възмутително, въпрѣки даже съществуващитѣ у насъ военни закони. Върховниятъ Воененъ Касаціоненъ Сждъ е разглеждалъ работитѣ по сжщество. Военниятъ сждъ е намѣрилъ, че извѣстна мѣрка трѣбва да се вземе за неотклонението на Мечконева — права или крива, то е работа на сжда по сжщество. Отъ по-нататѣшнитѣ опрѣдѣления на Военния Касаціоненъ Сждъ се вижда, че той е искалъ да помогне на Мечконева, защото не може друго-лче да се тълкува разпорѣждането му, чрѣзъ което е отмѣнилъ опрѣдѣлението на военния сждъ и му е прѣдписалъ да освободи Мечконева подъ гаранция.

Когато е получено това прѣдписаніе въ военния съдъ, открити сж били нѣви обстоятелства противъ Мечковнева, и пакъ на основание на военно-сѣдебния уставъ, военниятъ съдъ наново се е сезиралъ съ въпроса и, прѣдъ видъ на новитѣ открити обстоятелства, той наново е постановилъ, щото Мечковневъ да бѣде задържанъ подъ стража. Касаціонниятъ Съдъ по жалбата на Мечковнева наново е отмишилъ опрѣдѣлението, наново е влѣзълъ въ разглеждане дѣлото по сжщество, и заради това, защото сждѣтъ не се е подчинилъ на прѣдшното опрѣдѣление, съ което е отмишено опрѣдѣлението на военния съдъ, наказалъ е сѣднитѣ дисциплинарно, чрѣзъ което той си е присвоилъ такива права, каквито законитѣ не му даватъ. Това едно.

Друго. Това дѣло на полковникъ Мечковнева по никакъвъ начинъ не можеше да отиде въ военния съдъ, съгласно конституцията и съгласно военнитѣ сѣдебни закони. Жалко е, дѣйствително, че има въ конституцията и единъ такъвъ членъ, по дотогава, докогато той не бѣде окончателно отмишенъ, ние трѣбва да му се подчиняваме. Но този членъ въ конституцията ние не можемъ да тълкуваме разпространително, а трѣбва да го тълкуваме тъй, както си е той. Въ чл. 72 отъ нашата конституция се говори: „По работи криминални военни лица се сждѣтъ отъ военни сѣдилища само тогава, когато се намѣрватъ на дѣйствителна служба.“ Полковникъ Мечковневъ отдавна вече се намира въ запаса на армията; той вече не е на дѣйствителна служба; слѣдователно, той не може да се сжди отъ военнитѣ сѣдилища. Има, дѣйствително, и 147 и 149 членове отъ военно-сѣдебния законъ, но и тѣзи членове не сж въ полза на разглеждането на това дѣло отъ военния съдъ, защото асж не е допустимо, щото тия членове да противорѣчатъ така флагрантно, както мислятъ нѣкои военни, на конституцията. Чл. 147 отъ военно-сѣдебния законъ е възпроизвелъ само чл. 72 отъ конституцията, а чл. 149 отъ сжщия законъ казва: „Военнослужещитѣ, които се намиратъ въ оставка, се сждѣтъ отъ военнитѣ сѣдилища само за ония прѣстѣпления и простѣпци, които сж били извършени отъ тѣхъ прѣзъ врѣмето, въ което сж се намирали на дѣйствителна служба, и които сж съединени съ нарушаване обязаноститѣ на службата и военната дисциплина.“ Полковникъ Мечковневъ се обвинява въ прѣстѣпления отъ общъ характеръ: той се обвинява, напр., въ извършване кражба при произвеждане на търга за фуража въ Ломъ-Паланка; той се обвинява въ извършване злоупотребление при откупуването на една къща въ Бѣлоградчикъ; той се обвинява въ злоупотребление на пари отъ Гурмазовското депо и т. н. — прѣстѣпления отъ общъ характеръ, прѣстѣпления, по които не можеше, освѣнъ да бѣде сезиранъ нашиятъ граждански съдъ, да бѣде сжденъ отъ него, съ една дума, да бѣде разгледано дѣлото отъ начало и докрай отъ гражданскитѣ сѣдилища. Ние виждаме, че това дѣло срѣщу Мечковнева, за което

се говори отъ толкова години насамъ, се търкали по канцеларингѣ между военния съдъ и между Военния Касаціоненъ Съдъ. И намѣсто да добие свои край, вмѣсто Мечковневъ да отиде да се изправи на сѣдебната скамейка, за да се оправдае, ако не е виновенъ, или да се осжди, ако е виновенъ, — намѣсто всичко това, казвамъ, ние виждаме, че дѣлото се търкали въ военнитѣ сѣдилища и се наказватъ други хора, като се развѣстува цѣлъ воененъ съдъ само заради това, защото не сж се подчинили на Военния Касаціоненъ Съдъ. Прѣмѣстенъ е и прокурорътъ и е замѣстенъ, както споменавамъ въ интерпелацията си, съ другъ воененъ прокуроръ.

Тия сж засега нѣщата, които сж прѣдметъ на моята интерпелация, и азъ нѣма, освѣнъ да повторя въпроситѣ, които съмъ задалъ къмъ г. Военния Министъръ: ще продължаватъ ли да ставатъ и напрѣдъ по военното вѣдомство тия работи, които сега ставатъ, ще даватъ ли нашитѣ военни хора на обществото да мисли, че тукъ се вършатъ прѣстѣпления по военното вѣдомство и че стремлението на военната властъ не е нищо друго, освѣнъ да закрива тия прѣстѣпления? (Нѣ кои отъ крайната лѣвица: Браво!) За тайната заповѣдъ, азъ казахъ помера, а ако стане нужда и ако г. Военниятъ Министъръ заяви, че такава нѣма, азъ ще я прочета всецѣло. (Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Ще заяви, че я има.) Добръ.

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще отговоря на интерпелацията на г. Цанова накратко, и ще отговоря по въпроситѣ поставени въ самата интерпелация, а на всичко онова, което излиза вѣнъ отъ интерпелацията, азъ нѣма да отговарямъ. Г-нъ Цановъ трѣбваше да ми каже, че азъ ще ви питамъ и за туй, и за онуй, за да бѣда готовъ да отговоря. Г-нъ Цановъ постави едни въпроси и казва: не, азъ искамъ да говоря и за други. Естествено, че за въпроси, които не сж били зададени, азъ не мога да отговоря.

По многочисленото дѣло на полковникъ Мечковнева, азъ ще кажа по-късно. Най-напрѣдъ трѣбва да отговоря по въпроситѣ, които сж въ самата интерпелация. По многочисленото Мечковнево дѣло г. Цановъ напразно се страхува, че то нѣма да получи надлежния ходъ по установени редъ. (Г. Кирковъ: Както Сѣбевото и Дворяновото.) Дали полковникъ Мечковневъ ще бѣде осжденъ или не, това азъ не зная; това е работа на сѣднитѣ, които сж длѣжни да сждятъ по своята съвѣсть, а не по заповѣдъ. Не мога на сѣднитѣ да заповѣдамъ да сждятъ така, или инакъ; това е работа на тѣхъ, на сѣднитѣ. Азъ ще отговоря на въпроситѣ единъ по единъ.

Г-нъ Цановъ най-напрѣдъ мисли, или прави заключение, че всичко това, което е станало, като смѣняване на сждин, наказване на сждин, смѣняване на прокуроръ и т. н., че всичко това, казвамъ,

се прави за прикриване на това дѣло и да се не даде Мечковевъ подъ сѣдѣ. Въпросътъ свършено не е така и азъ ще го обясня.

Задава се въпросъ: защо е билъ смѣненъ военниятъ прокуроръ? Ще отговоря: военниятъ прокуроръ, ако щете, не е смѣненъ, защото офицерътъ, който е билъ назначенъ да наблюдава това дѣло, е воененъ слѣдователъ на втория участъкъ при Софийската дивизия и, като такъвъ, е билъ прикомандированъ за писмено занятие къмъ военния сѣдѣ. Прокурорътъ, титулярниятъ прокуроръ на самия Софийски воененъ сѣдѣ по това дѣло не е могълъ да вземе участие, защото е наблюдавалъ това дѣло по-напрѣдъ — прѣди да бѣде назначенъ като прокуроръ, е билъ назначенъ въ една анкетна комисия, която е разслѣдвала дѣлото на Мечковева; слѣдователно, титулярниятъ прокуроръ не е могълъ да вземе участие, понеже е участвувалъ въ слѣдствието и слѣдъ това е назначенъ за прокуроръ. Станало е нужда да се назначи другъ, понеже прокурорътъ не е могълъ да вземе участие. Замѣненъ е съ единъ отъ слѣдователитѣ, който е така сѣщо юристъ, и му е казано, че директно ще върви подъ негово наблюдение. Тоя човѣкъ остана да се числи като воененъ слѣдователъ. Ако дойде въпросътъ за смѣняването, той е по-рано смѣненъ — още на 5 мартъ, и е назначенъ другъ прокуроръ, по той продължава наблюдението, да се свърши дѣлото, за да не остане на срѣдата, защото новото лице, което не е наблюдавало първоначално дѣлото, ще трѣбва да изучи отначало какво е станало, за да може да продължи слѣдствието, подъ негово наблюдение. Тѣй че, мислило се е, че тоя офицеръ ще може да завърши дѣлото и тогава рече или той самъ ще обвинява, или може да го прѣдаде на титулярния помощникъ-прокуроръ. Смѣненето на наблюдающия слѣдствието е станало обаче и по негова просба. Този човѣкъ бѣше командированъ по едно дѣло прѣзъ м. юлий въ Видинъ, тамъ е заболѣлъ и е искалъ съ рапортъ дългосроченъ отпускъ. И такъвъ му е разрѣшенъ 3 мѣсеца. Ето причината на смѣняването му. Помощникъ-прокурорътъ — друго лице — е билъ назначенъ още на 15 мартъ 1902 г., много по-рано отъ това дѣло. Това е по смѣняването на прокурора.

По-нататъкъ, по второто питане: „Наложено ли е дисциплинарно наказание на сѣдѣитѣ и прокурора отъ Софийския воененъ сѣдѣ по поводъ дѣлото на Мечковева и по какви причини?“

Да, дисциплинарно наказание е наложено на сѣдѣитѣ, и е наложено съ заповѣдъ по военното вѣдомство едно мѣрене. Тая заповѣдъ е слѣдующата. (Чете.) „Заповѣдъ по военното вѣдомство № 169. Ст. София, 10 юлий 1902 г.

Като обявявамъ долуизложеното постановление на Главния Военно-Касационенъ Сѣдѣ отъ 6 юний тази година, подъ № 2, и възъ основа на сѣщото, правя мѣрене на Софийския воененъ сѣдѣ въ съставъ: майоръ отъ генералния щабъ Дерманчевъ Георги, майоръ отъ 14-й пѣхотенъ Македонски

полкъ Калканджиевъ Петъръ и капитанъ отъ 2-а Пионерна дружина Ивановъ Георги, а така сѣщо и на помощникъ-прокурора при сѣщия сѣдѣ капитанъ Начевъ Никола, за незаконно и неоснователно нарушение на ст. 861 отъ военно-сѣдебния законъ.“ Тази заповѣдъ съмъ издалъ на основание на едно мотивирано постановление на Главния Военно-Касационенъ Сѣдѣ. Главниятъ Военно-Касационенъ Сѣдѣ, както има добрината г. Цановъ да разправи на г. г. народнитѣ прѣдставители, по поводъ оплакването на г. полковникъ Мечковевъ постѣпва така. Слѣдователътъ е намѣрилъ, че има достатѣчни мотиви Мечковевъ да бѣде задържанъ подъ стража, той прави такова постановление и никой не му казва защо го задържа. Мечковевъ подава жалба въ военния сѣдѣ; сѣдѣтъ разглежда жалбата му и я намира, че е неоснователна. Мечковевъ подава жалба въ Върховния Военно-Касационенъ Сѣдѣ и този послѣдниятъ казва: „не намѣрвамъ за основателни мотивитѣ на военния сѣдѣ за да бѣде задържанъ Мечковевъ подъ стража“. Защо Главниятъ Касационенъ Сѣдѣ е намѣрилъ тия мотиви за неоснователни, не мога да кажа, не зная неговитѣ съображения. Главниятъ Касационенъ Сѣдѣ повѣрналъ дѣлото въ военния сѣдѣ, като му е казалъ да се съобрази съ ст. 861. Сѣдѣтъ, обаче, при второто разглеждане на дѣлото пакъ дохожда до сѣщото заключение, като казва — за да може сѣдѣтъ да не изгълни рѣшението на Главния Воененъ Касационенъ Сѣдѣ, — че има новооткрити обстоятелства, и прави мотивировка, която мотивировката е недостойна за единъ сѣдѣ. Ето мотивировката на сѣда. Тукъ има много юристи и, ако мислятъ, че такава мотивировка може да послужи, тогазъ добръ. Ето какво казва Главниятъ Военно-Касационенъ Сѣдѣ като мотивира своето рѣшение. Азъ ще го прочета, защото, както ви казахъ, азъ не съмъ юристъ и малко ги разбирамъ тия работи — вие ще разсѣдите по-добръ.

Г. Кирковъ: Чункимъ тѣ сѣ страшни юристи — вашитѣ полковници.

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Не знамъ. (Чете.)

„Съ постановление на слѣдователя при I участъкъ на Софийския воененъ сѣдѣ отъ т. г., подъ № 36, срѣщу запасния полковникъ Мечковевъ, обвиненъ въ прѣстѣпления прѣдвидени и наказуеми по ст. ст. 169, 176, 209 и 213 отъ военно-наказателния законъ, е била взета, възъ основа на чл. чл. 218—225 отъ углавното сѣдопроизводство и ст. 353 отъ военно-сѣдебния законъ, мѣрка за неотклонението му отъ слѣдствието и сѣда — „задържане подъ стража“. Туй постановление, обтѣжено, било потвърдено и отъ Софийския воененъ сѣдѣ. Въпросътъ билъ прѣнесенъ въ Главния Военно-Касационенъ Сѣдѣ, който, като взелъ прѣдъ видъ: а) че Софийскиятъ воененъ сѣдѣ съ потвърждаването постановлението на слѣдователя, въ което не били

указани законитѣ причини за вземането на приетата мѣрка, е нарушил чл. чл. 219, 221 и 230 отъ уголовното сѣдопроизводство, защото е приналъ взетата отъ слѣдователя най-висша мѣрка, която послѣдниятъ не е ималъ право да взема, за законна и защото той, сѣдѣтъ, не билъ изброилъ въ своето постановление основанията си, върху които е счелъ за нужно да го потвърди. Така: споредъ чл. 219 отъ уголовното сѣдопроизводство най-висшата мѣрка за неотклонение отъ диренето и сѣда е „туряне подъ стража“; тази мѣрка, споредъ алинея 2-ра на чл. 221 отъ сѣщото сѣдопроизводство, е абсолютна за обвиняемитѣ въ престѣпление наказуемо съ доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ или съ смъртъ; а освѣнъ това тя се допуска и противъ обвиняемитѣ за прѣстѣпление наказуемо съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ 5 години нагорѣ, но само тогава, когато смѣстуватъ условията прѣдвидени въ чл. 223 отъ уголовното сѣдопроизводство и когато слѣдователятъ намѣри за невъзможно да се ограничи съ по-лека мѣрка, обаче, ни едното, ни другото се е обемало отъ постановлението на слѣдователя. Слѣдователно, Софийскиятъ воененъ сѣдѣтъ нѣше да бѣде правъ, при потвърждаването на приетата отъ слѣдователя мѣрка, само тогава, когато прѣдвиденото въ закона наказание за извършеното отъ запасния полковникъ Мечковъ прѣстѣпление влѣче строгъ тъмниченъ затворъ най-малко отъ 5 години нагорѣ и когато въ постановлението на слѣдователя бѣше уговорено, че приемането на по-лека мѣрка: порѣчителство, залогъ и пр., не можело да се вземе прѣдъ видѣ на това, че обвиняемиятъ е нѣмалъ затвърдено мѣстожителство (чл. 222). Но понеже прѣстѣпленията, въ които се обвинява запасниятъ полковникъ Мечковъ (ст. ст. 169, 176, 209 и 213 отъ военнонаказателния законъ), влѣкатъ наказание: изключаване отъ служба, обикновенъ и строгъ тъмниченъ затворъ отъ 3—9 години, т. е. съ минимумъ отъ 3 години нагорѣ, то сѣдѣтъ, като не е изложилъ въ своето постановление основанията си за потвърждаването, както и отсѣтственото на условията искани отъ чл. чл. 222 и 223 отъ уголовното сѣдопроизводство, не е ималъ право да потвърждава избраната отъ слѣдователя най-висша мѣрка — „туряне подъ стража“, а е билъ длъженъ, съгласно чл. чл. 224—226 отъ уголовното сѣдопроизводство, да я замѣни съ порѣчителство или най-много съ залогъ (опрѣд. на Върховния Касаціоненъ Сѣдѣтъ № 5 отъ 1899 г.), и б) че сѣщиятъ сѣдѣтъ е нарушилъ чл. 223 отъ уголовното сѣдопроизводство, защото, даже строгостта на наказанието за прѣстѣпленията, по които се обвинява запасниятъ полковникъ Мечковъ и да допускаше да се вземе спрѣмо него мѣрката: „туряне подъ стража“, то пакъ тая мѣрка не можеше тъй произволно да се вземе отъ слѣдователя или сѣда, а трѣбвало, както се каза и по-горѣ, да се взематъ въ съображение условията, искани отъ той (223) членъ; между това, както се видѣ и по-горѣ, строгостта на наказанието не изисква

такава мѣрка, а още по-малко когато липсватъ основанията за нейното прилагане, — съ рѣшението си отъ 21 май т. г., подъ № 22, отхвърлил постановлението на Софийския воененъ сѣдѣтъ, като не съгласувано съ закона, и възвѣрналъ дѣлото въ сѣщия сѣдѣтъ за ново разглеждане, при другъ съставъ, и издаване ново опрѣдѣление, при постановвяването на което сѣдѣтъ да се съобрази съ рѣшението му, съгласно ст. 861 отъ военно-сѣдебния законъ.

„При подобно положение на дѣлото Софийскиятъ воененъ сѣдѣтъ е билъ длъженъ на основание упоменатата 861 ст. да присме тълкуванията на Главния Военно-Касаціоненъ Сѣдѣтъ по въпроса и да приеме като мѣрка за неотклонение порѣчителство или залогъ и, само ако се появѣха новооткрити обстоятелства, които биха дали основания да се прѣдполага, че тѣ могатъ да повлѣкатъ относително запасния полковникъ Мечковъ по-голъмо наказание, отколкото влѣкатъ констатиранитѣ вече прѣстѣпления, или да усилятъ послѣднитѣ, то тогавъ само да издаде ново постановление за подхлъщата мѣрка за неотклонение.

„Софийскиятъ воененъ сѣдѣтъ, обаче, при вторичното разглеждане на въпроса, въ съставъ: прѣдседателъ, майоръ Дерманчевъ, членове: майоръ Балканджиевъ и капитанъ Ивановъ, и въ присѣдствѣнето на помощникъ-прокурора капитанъ Начевъ, не се подчинилъ на горното рѣшение на Главния Военно-Касаціоненъ Сѣдѣтъ и, безъ да се измѣнилъ въпросътъ въ нищо, той съ постановлението си отъ 22 май т. г., подъ № 93, оставилъ втори пакъ жалбата на запасния полковникъ Мечковъ безъ послѣдствие, като неоснователна. Въ основитѣ на туй постановление казанитѣ сѣдѣтъ приелъ за мотиви: а) обстоятелствата, които първиятъ съставъ на сѣда е ималъ при първото разглеждане на сѣщия въпросъ, а именно: строгостта на наказанието и силата на доказателствата; б) че положението на запасния полковникъ Мечковъ въ обществото както по-прѣди, прѣзъ времето на служенето, тъй и сега не било ласкаво; в) че се били открили нови обстоятелства, а именно: че въ гр. Шуменъ, споредъ телеграмата на тамошния граждански сѣдебенъ слѣдователъ отъ 20 май т. г. подъ № 789, били направени постѣпки съ цѣль да прикриятъ нѣкои отъ улики по разкриване на прѣстѣпнитѣ дѣяния, въ които се обвинява запасниятъ полковникъ Мечковъ, и г) че за да можело да се удовлетвори правосѣдието въ социално и етическо отношение, задържането на запасния полковникъ Мечковъ подъ стража било наложително, толкозъ повече че сѣдѣтъ, въ дадения случай, не билъ въ правото си да прѣрѣши размѣра на наказанието — дали то ще бѣде 3, 6 или 9 години.

„Тия допълнителни мотиви не само че не съотъ естество да извинятъ дѣйствиата на Софийския воененъ сѣдѣтъ, извършени въпрѣки категоричното рѣшение на върховната военно-сѣдебна инстанция,

но, както се е произнесъл Главният Военно-Каса-ционент Сждъ съ рѣшението си отъ 6 юний т. г. подъ № 23, сж незаконни и произволни. — Рѣшението, между другото, гласи: „мотивитѣ на военния сждъ, изложени въ постановлението № 93, съ цѣль да оправдае мѣроприятието си, сж неоснователни и незаконни и то на слѣдующитѣ основания: а) мотивътъ, че както по-прѣди, тъй и сега обществото продължавало да има не лестни отзиви за обвиняемия, е мотивъ сгоденъ за една вѣстни-карска статия или най-много за едно администра-тивно донесение, а не и за едно постановление на единъ сждъ, който не се е произнесълъ още по сжществото на дѣлото и който трѣбва да раз-глежда дѣлата на основание разкрититѣ прѣдъ него факти и на основание вѣтрѣпното си убѣ-ждение, но не и на основание настроението на публиката, както нагледно може да се заключи отъ смисъла на 708 ст. отъ военно-сждебния за-конъ; б) мотивътъ, че въ гр. Шуменъ, споредъ телеграмата на сждебния слѣдователъ, въ кѣщата на съобвиняемия Яко Б. Юсефъ сж били направени постѣпки да се прикриятъ нѣкои отъ улики на обвиняемия, е мотивъ произволенъ, защото въ тая кѣща е направено вече своевременно разтърсване, а отъ въпросната телеграма не се вижда за какви улики е думата и въобще въ нея нѣма нищо опрѣдѣлено; в) мотивътъ, че за да можело правосж-дието да бѣде удовлетворено въ социално и ети-ческо отношение, сждътъ билъ допгълъ до убѣ-ждение, че запасниятъ полковникъ Мечконева трѣбва да се задържи подъ стража, е мотивъ голосло-венъ и произволенъ, защото най-висшата етика въ правосждието е беспристрастието и независимостта на единъ сждъ, така и раздаването на правосж-дието на основание фактитѣ и сжществуващитѣ закони, което законодателътъ е намѣрилъ като до-статѣчна гаранция за социалния строй въ дѣржа-вата, но не и за нѣкакви други социални удо-ветворения, които неизвѣстно по кой начинъ прѣ-врѣщатъ незаконната мѣрка за неотклонение въ още по-незаконно прѣдварително „наказание“.

„Упоменатата по-горѣ телеграма по никой на-чинъ не е могла да служи на сжда за ново об-стоятелство, защото тая телеграма е голословна и не съдържа никакво опрѣдѣлено указание отно-сяще се до дѣлото.

„По тия съображения Главниятъ Военно-Каса-ционентъ сждъ, като намира, че Софийскиятъ воененъ Сждъ съ опрѣдѣлението си отъ 22 май т. г., подъ № 93, е извършилъ флагрантно нарушение на 861 ст. отъ военно-сждебния законъ, безъ да е ималъ никакви основания за това, постанови: Да направи на цѣлия съставъ на сжда, състоящъ отъ майоритѣ Дерманчевъ и Калканджиевъ и капи-танъ Ивановъ, вклучая и помощникъ-прокурора капитанъ Начевъ, мѣрjene, като изказва мнѣние, чо този послѣдниятъ би трѣбвало да се откоман-диrowa въ строя, за да уякчи понятието си за дисциплина и подчиненостъ, а лицата, които сж

съставлявали състава на сжда по този въпросъ, да се освободятъ отъ по-нататѣшното продължение на сждейскитѣ имъ обязанности“.

Това е рѣшението на Върховния Касационентъ Сждъ. Дали Върховниятъ Касационентъ Сждъ е ималъ право да вземе такава рѣшение, то не е моя работа. Азъ дѣйствувамъ по това, което сждътъ е рѣшилъ. Рѣшението на сжда за мене е не-отмѣнимо и азъ бѣхъ длѣженъ да го изгълня. Обаче, да дойдемъ до въпроса, има ли значение смѣняването състава на сжда по отношение дѣлото на полков-никъ Мечконева; ще кажа, че съставътъ на сжда по-ложително никакво значение нѣма. Нѣма никакво значение затова, защото, ако полковникъ Мечконева ще се сжди отъ военния сждъ, както е направено раз-пореджане, то тактъвъ сждъ се съставлява особентъ, на основание военно-сждебния законъ, по който за сжди се назначаваатъ лица, които да бѣдатъ по-старши въ чинъ отъ подсждимия или, въ краентъ случай, трѣбва да бѣдатъ въ равни чинове. Слѣ-дователно, нито майоръ Дерманчевъ, нито капи-танъ Ивановъ, нито майоръ Калканджиевъ могатъ да иматъ какво да е стотношение къмъ разгле-ждането дѣлото на Мечконева. Сждътъ, който ще разгледа това дѣло, ще бѣде съвършено другъ. Това е по отношение налагането дисциплинарно наказание па сжда и по отношение смѣняването състава на сжда.

При това, трѣбва да се има прѣдъ видъ, да се не дава значение и на смѣняването на сждинитѣ. Защото ние нѣмаме постоянни сжди, военни сж-дилища постоянни нѣмаме, и вие ще видите, че всѣки 2 или 3 мѣсеца се явява или ново подпо-вяване на цѣлия съставъ въ военнитѣ сждилища, или постоянно смѣняване на членоветѣ на сжда. Слѣдователно, всички сжди сж случайни съ из-ключение на прѣдседателя. Това е едно ново-въведение, което стѣмъ считатъ, че до извѣстна сте-пень е подобрене въ нашето военно правосждие. Прѣди двѣ години издадохъ заповѣдъ и устано-вихъ, щото прѣдседателитѣ на сждилищата да бѣ-датъ постоянни и да бѣдатъ юристи, за да има единъ човѣкъ въ сждилищата, който горѣ-долу да дава по-добро, по-вѣрно направление на самитѣ дѣла, защото всички други хора, които назначаваме, отъ сждебната техника, така да се каже, нѣматъ никакво понятие, а се явяватъ единъ видъ присяжни. Смѣняването на военнитѣ сжди става твърдѣ често. Напр., единъ офицеръ се на-значава за членъ на сжда, стане нужда да се при-веде на друга длѣжностъ, назначаваме на мѣстото му другъ офицеръ.

Това е по отношение на дисциплинарното на-казание на помощникъ-прокурора и за смѣнява-нето на сждинитѣ.

За сжщото това се касае и другиятъ пунктъ трети: защо е отмѣненъ цѣлитъ съставъ на Софийския воененъ сждъ? Отговарямъ: по постановлението на сжда. Па и да нѣмаше това постановление, често пакти изтича срокътъ на сждинитѣ и съставътъ се

сѣнява. (Чете.) „Всичко това не се ли върши съ целъ да се покрие съ тъмно було и дѣлото на Мечковска, а, слѣдователно, да се хвърли още веднажъ прахъ въ очитѣ на общественото мнѣние“? Трѣбва да заяви, че никому никога, по крайней-мѣрѣ на мене, такава мисълъ не е минавала прѣзъ ума. Дѣлото е вървѣло по реда си. Ако то до известна степенъ се е продължило по-дълго врѣме, причинитѣ сѣ свършени други. Причинитѣ сѣ, първо, защото първоначално направихъ, ако щете, една грѣшка: назначихъ една комисия, която да провѣри въ дѣлата, отъ това, което се намира въ министерството, да види, има ли нѣщо вѣрно въ това, което се нине въ вѣстниците, и слѣдъ туй да си върви дѣлото по своя ходъ. Комисията бави дѣлото дълго врѣме и излѣзе съ едно заключение, което даже не можеше да се даде на прокурора, за да каже има ли тукъ прѣстъпление или нѣма. Комисията изказва сѣмѣние, че отъ разглеждането на дѣлото, отъ съпоставянето на едни-какви си факти, може да се подозира, че полковникъ Мечковска е извършилъ това и онова. Тогава на мене не оставае друго, освѣнъ да дамъ дѣлото на слѣдователя и да отива по законния редъ. Дѣлото у слѣдователя се забави, защото е много сложно, има маса свидѣтели, има маса документи, а освѣнъ това имаше да се прѣвеждатъ маса документи отъ еврейски. Това, разбира се, само по себе си забави дѣлото. Дѣлото окончателно се привърши, не мога да кажа точно датата, но ми се струва въ началото на августъ и бѣше внесено въ Главния Касаціоненъ Сѣдъ наново да се произнесе, има ли основание да се даде подъ сѣдъ полковникъ Мечковска или не, защото така изисква военно-сѣдебниятъ законъ. По отношение на лицата, които заематъ по-долни длѣжности отъ началникъ на дивизия, за оберъ-офицеритѣ се произнася началникътъ на дивизията, за пѣрш-офицеритѣ се произнася Военниятъ Министъръ, а за началникъ на дивизия и по-горѣ се произнася Главниятъ Касаціоненъ Сѣдъ, има ли основание да се даде подъ сѣдъ или не. Това дѣло бѣше внесено въ Главния Воененъ Касаціоненъ Сѣдъ и Главниятъ Воененъ Касаціоненъ Сѣдъ призна, че има основание щото полковникъ Мечковска да се даде подъ сѣдъ, и, на основание на туй рѣшение на Главния Воененъ Касаціоненъ Сѣдъ, азъ направихъ по-нататъкъ всички разпорѣждания, за да се състави сѣдътъ и полковникъ Мечковска да бѣде привлеченъ подъ отговорностъ. Въ съставянето на сѣда азъ малко забѣснѣхъ, отъ една страна, защото имаше маневри, а отъ друга — трѣбваше да чакаме да се свърши дѣлността на върховнитѣ провѣрочни комисии, защото лицата, отъ които може да състави сѣда, сѣ малко. Ако началникътъ на дивизията бѣде заетъ въ провѣрочната комисия, замѣства го бригадниятъ командиръ, та не мога да взема нито единиятъ, нито другиятъ. Трѣбваше да чакаме

да се свърши провѣрката на набора, да се прѣдставитѣ отчетитѣ и слѣдъ това да назнача сѣда. Това и стана; указътъ бѣ издаденъ за даване подъ сѣдъ на полковникъ Мечковска. Слѣдователно, както виждате, желание тукъ да се прикрива нѣщо нѣма.

Съ това азъ бихъ могълъ да свърша това, което се касае собствено до самата интерпелация. Що се касае до другитѣ въпроси повдигнати отъ г. Цанова, азъ ще забѣлѣжа само едно нѣщо. Много трудно е, г-нѣ Цановъ, да се обвиняватъ сѣдии, които сѣ поставени да сѣдятъ на основание на своята съвѣсть. Азъ не мога да обвинявамъ никого за това, че сѣдътъ нѣкого оправдалъ. (Н. Цановъ: Вие обвинявате военния сѣдъ въ пристрастие, а Върховниятъ Вапшъ Воененъ Сѣдъ го защитявате.) Не азъ обвинявамъ военния сѣдъ, а Върховниятъ Сѣдъ го обвинява. Административно азъ не мога да обвинявамъ и върху сѣда азъ лично като воененъ министъръ нѣмамъ никаква власт, нито по отношение къмъ обикновения воененъ сѣдъ, нито по отношение на Главния Воененъ Сѣдъ. Какво искате Вие? Да заповѣдамъ на Главния Воененъ Касаціоненъ Сѣдъ да не издава такова постановление, а друго? Такова нѣщо не мога да направя. Докато нѣма за единъ сѣдия една присѣда, съ която да бѣде констатирано, че при сѣденето на едно известно дѣло е билъ пристрастенъ, ние нѣмаме право да го обвиняваме. Той отговаря прѣдъ Бога и прѣдъ своята съвѣсть, повече — прѣдъ никого, и не може да му искаме отчетъ запо така е сѣдилъ, а не иначе. Може би е права забѣлѣжката, напр., че нашитѣ сѣдилища — казалъ съмъ го нѣколко пѣти — не стоятъ на оная висота, на която трѣбва да бѣдатъ, но такъвъ имъ е съставътъ. Ние имаме въ сѣда единъ прѣдседателъ, юристъ, а всички останали сѣ случайни сѣдии, жури сѣ. Свършено другъ би билъ въпросътъ, ако ние бихме имали за сѣдии хора съ юридическо образование, съ известна сѣдийска практика, които да стоятъ въ сѣда по-дълго врѣме, и тогава възможно е, че рѣшенията да бѣдатъ по-правилни, по-законни да кажемъ, и т. н. Но така, при този случаенъ съставъ на сѣдилищата, сѣдитѣ сѣ поставени въ една необходимостъ да слушатъ, така да се каже, прокурора, защото, сами неопитни въ дѣлото, считатъ, че заключението на прокурора е абсолютно вѣрно, и това, разбира се, ги ръководи по-нататъкъ въ тѣхното обсъждане и рѣшенията, които тѣ взематъ по съвѣсть. Г-нѣ Цановъ справедливо забѣлѣжи, че институтътъ на нашитѣ военни сѣдилища съществува на основание на конституцията и този институтъ ще съществува дотогазъ, докато този членъ отъ конституцията не бѣде отмененъ. Свършено другъ е въпросътъ, дали нашитѣ военно-сѣдебни и военно-наказателни закони сѣ на оная висота, на която трѣбва да бѣдатъ. Азъ не съмъ юристъ, но отъ малката практика, която съмъ ималъ въ участието на разни дѣла, послѣ, като воененъ министъръ, отъ стѣлковне-

нията, които съм имал по разни дѣла, мога да кажа, че нашитѣ закони, и военно-сѣдебни и военно-наказателни, изискватъ едно прѣработване, но това е работа на едно по-продължително врѣме. Законитѣ трѣбва да бѣдатъ много по-добрѣ обмислени и по-добрѣ съобразени съ нашитѣ нужди, защото, трѣбва да признаемъ, и военно-наказателниятъ законъ и военно-сѣдебниятъ законъ не сѣ нищо друго, освѣнъ прѣводъ на рускитѣ съответствующи закони. Това е, което мога да кажа по подобрене на законитѣ.

Що се касае до подобрене на сѣдилищата, мисля, че това може да се постигне много лесно. Това е въпросъ на пари и, струва ми се, въ интереса на военното правосѣдие нѣма защо да се спираме, ако сѣдилищата се направятъ постоянни и въ сѣдилищата се дадатъ хора, които да бѣдатъ подготвени за една сѣдийска дѣятелностъ.

Що се касае до подсѣдността или неподсѣдността на дѣлото на Мечконева, това не е административенъ въпросъ. Азъ искамъ заключението на главния воененъ прокуроръ и питамъ: подсѣдно ли е това дѣло на военнитѣ сѣдилища или не. Да? Добрѣ, азъ издавамъ заповѣдъ и нека съответствующиятъ прокуроръ заведе споръ и каже, че това дѣло не е вамъ подсѣдно, а на гражданскитѣ сѣдилища. Тогава ще го пратимъ въ Касацията и тя като каже, че това дѣло е подсѣдно на граждански сѣдъ, ще го пратимъ на гражданскитѣ сѣдилища. Не дойде ли такова нѣщо, това дѣло не се ли иска, то се отдава на военни сѣдъ. Даже у насъ има обратното: дѣла, явно подсѣдни на гражданскитѣ сѣдилища, се прѣпращатъ на военнитѣ — има такива случаи; да се не трупатъ дѣла, види се.

Що се касае до дѣлата на полковникъ Сѣбева и на подполковникъ Дворянова, и азъ не зная защо сѣдѣтъ оправда Сѣбева. Азъ изпълнихъ своя дългъ като ги дадохъ подъ сѣдъ. А защо сѣдѣтъ ги е оправдалъ, то е негова работа: той е разглеждалъ дѣлото, той е съобразилъ фактитѣ и ги е обсъдилъ по своята съвѣсть. Какво сѣ писали вѣстниците за полковникъ Сѣбева и за подполковникъ Дворянова, това не ме интересува. Интересува ме дотолкова, доколкото да видя, да провѣря фактитѣ, които се указватъ въ печата, да видя дѣйствително ли сѣ такива или не и да прѣдамъ дѣлото на сѣда, както направихъ съ полковникъ Сѣбева и съ подполковникъ Дворянова. Понататѣкъ азъ не мога да отида. За Дворянова военниятъ сѣдъ намѣрилъ, че трѣбва да бѣде наказанъ — наказалъ го; за другия намѣрилъ да се оправдае — оправдалъ го е и прокурорътъ не е протестира. (А. н. Коновъ: Защо не е протестира.лъ прокурорътъ?) Не зная. Да заповѣдамъ на прокурора да протестира ли? Ако редътъ е таквъ, че може да се заповѣда на прокурора, то е друго нѣщо.

Що се касае до секретната заповѣдъ, за която г. Цановъ споменава, тя сѣществува: азъ съмъ и

издалъ и азъ не я крия; сѣщо — и по отношение на това, което г. Цановъ споменава за прѣсѣдване, за попадане въ немилостъ на офицеритѣ, които били дали свидѣтелски показания протувъ Дворянова. Въ немилостъ офицери нѣма, всички сѣ въ еднаква милостъ. Ако има офицери, които сѣ извършили работи прѣстѣпни, макаръ като свидѣтели, ще бѣдатъ прѣсѣдвани. Азъ нѣма да ги оставя непрѣсѣдвани, защото азъ никога, додѣто стоя на това мѣсто, нѣма да допусна въ армията да се формирватъ мънички дружинки отъ офицери, които си поставятъ за цѣль, тъй или иначе, да напакусятъ на своя началникъ, за да бѣде махнатъ. Ето какво ще прѣсѣдвамъ и ще го гоня жестоко. (Г. Кирковъ: Ами началникътъ, ако си образува дружинка да прѣсѣдва подчиненитѣ си, него ще ли освободите?) Ще прѣсѣдвамъ. Не мога да допусна въ армията такива възмутителни факти. И ако азъ тази заповѣдъ съмъ издалъ секретна, то е само затова, че не искахъ публично да укажа на едно болно мѣсто въ армията, на развитието на една низка перфидностъ, а тя сѣществувала и, ако щете, се поощрява у насъ. Това зло, което е още въ началото си въ армията, ще се отрази много злѣ и азъ съмъ длъженъ да взема всички мѣрки, за да бѣде то изкоренено, и азъ ще ги взема.

Ето каквъ е моятъ отговоръ по интерпелацията на г. Цанова.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Има думата г. Мушановъ.

Н. Мушановъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Интерпелацията, която г. Цановъ прави на г. Военния Министъръ, е интерпелация много важна. Цѣлиятъ отговоръ на г. Паприкова е сѣщо много важенъ, защото, ако искаме да цѣнимъ интерпелацията на г. Цанова, би трѣбвало не-прѣмѣнно да прочетемъ внимателно всичката оная прѣписка, която г. Военниятъ Министъръ ни прочете. Въпросътъ стои, тука да можемъ да разберемъ дали Военниятъ Касационенъ Сѣдъ е дѣйствувалъ въ границитѣ на закона, или е дѣйствувалъ произволно, тъй като не е правъ г. Военниятъ Министъръ, който казва, че Военниятъ Касационенъ Сѣдъ трѣбва да работи и по сѣщество, а не само по форма, както Гражданскитѣ Касационенъ Сѣдъ. Военнитѣ сѣдилища, наистина, не сѣ като нашитѣ граждански сѣдилища: въ тѣхъ сѣдитѣ сѣ и сѣдии, и сѣдебни засѣдатели; обаче, Върховниятъ Касационенъ Сѣдъ е само сѣдъ на форма, както гражданскитѣ, тъй и военнитѣ. Но, г-да, като виждамъ, че въпросътъ е много важенъ, бихъ искалъ нѣкой, който ще говори слѣдъ мене, да вземе тѣзи книжа, да ги прочете, за да имамъ врѣме въ този промежутъкъ да се справя и азъ, а сега ще говоря само по ония работи, които схванахъ и които работи самички по себе си доказватъ голѣмото беззаконие, което искамъ да изтъкна.

Нека забѣлѣжа най-напрѣдъ, г-да, че когато г. Цановъ говорѣше, азъ казахъ една българска поговорка: „гарванъ гарвану око не вади“ — не съ мисль да оскърбя когото и да е отъ военнитѣ — далечъ отъ мене тая мисль; азъ съмъ билъ доста време съдия, страдалъ съмъ като прокуроръ, за да зная какъ трѣбва да се цѣни достойнството на съдията и прокурора. Нѣма по-тежка мисия отъ тая на съдията. Той прави всичко по съвѣсть. И правъ е г. Военниятъ Министъръ като казва, че съдѣтъ е длъженъ да се произнесе споредъ съвѣстѣта си и той не взема отговорността върху себе си. Нѣма нищо по-право отъ туй. Но не е тукъ въпросътъ за личности, а е въпросътъ за принципи. Азъ съмъ единъ отъ онѣзи, които много дълбоко сж убѣдени, че нѣма абсолютно никакъвъ *raison d'être* съществуването на специална юрисдикция, каквито сж военнитѣ съдилища, толкова повече въ една държава като нашата. И последния нѣтъ въ миналата сесия, когато говорихъ по военния бюджетъ, казахъ, че една отъ главнитѣ причини, които постоянно всѣватъ раздори между гражданѣ и военни, то е съществуването на специални военни съдилища, и когато можемъ да прѣмахнемъ тая юрисдикция, ще направимъ едно добро и за насъ като народъ и нѣма да изгубимъ, мисля, военнитѣ като се подложатъ подъ общата компетентностъ. (Я. Сакъзовъ: Армията ще спечели!)

Но тъй като въпросътъ не е тоя, азъ ще отида да прослѣдя нѣкои и други противорѣчия, които забѣлѣжахъ. Въпросътъ е чисто юридически и затова ще ми позволите да ви отегча, като съпоставя нѣкои статии както отъ военно-наказателния законъ, тъй сжщо и отъ углавното съдопроизводство.

Интерпелацията на г. Цанова се състои въ слѣдующето. Право ли е постѣпилъ Върховниятъ Касаціоненъ Съдъ, като е отишълъ да измѣни опрѣдѣлението на военно-углавния съдъ въ София, като е мотивиралъ, че той е взелъ една мѣрка за неотклонение спрѣмо г. полковникъ Мечконова, която мѣрка по закона не може да се вземе? Отъ форма ли е това и въ компетентността, слѣдователно, на Касаціонния Съдъ ли бѣше или не? Това първо. И второ, което е най-важното: на основание чл. 861 отъ военно-сѣдебния законъ, първостепенниятъ воененъ съдъ казва: тъй като има новооткрити обстоятелства слѣдъ вашето опрѣдѣление, то на основание тия новооткрити обстоятелства, вземаме напово мѣрка за неотклонение спрѣмо г. полковникъ Мечконова; слѣдъ това, пакъ Върховниятъ Касаціоненъ Съдъ отмѣнява опрѣдѣлението, като отива да мотивира — справѣте се, г-да, които ще говорите слѣдъ мене, защото азъ го схванахъ и ми остана въ паметѣта, — че тѣзи сж голословни данни, т. е. телеграмата отъ Шуменъ, дѣто ви казва какви и какви улики има тамъ. Право ли е единъ върховенъ касаціоненъ съдъ да цѣпи дали сж тѣзи данни сериозни или не сж; по форма ли съди или по същество, за да тегли отново стойността на

това, което въ Шуменъ отново се е открило, на единъ фактъ по същество, по оцѣнка на доказателствата, които могатъ да иматъ сила да убѣдятъ първостепенния съдъ, че неопрѣдѣлено трѣбва да бѣде мѣрката за неотклонение затворъ? (Н. Габровски: То влиза въ тѣхната съвѣсть!) Тамъ, слѣдователно, г-нѣ министре, Върховниятъ Воененъ Касаціоненъ Съдъ е излѣзълъ отъ рамкитѣ на своитѣ обязанности и е отишълъ по същество да реформира едно опрѣдѣление, което по законитѣ не може да направи.

Но друго нѣщо има по-важно, което набързо го съпоставихъ, обаче, мисля, че е право. Г-нѣ Цановъ повдигна единъ въпросъ: истина ли е, че г. Мечкопеевъ трѣбваше да се съди не отъ военнитѣ съдилища, а отъ гражданскитѣ? И той казва, че туй мотивира на основание чл. чл. 147—149. Г-да народни прѣдставители! Въпросътъ е много важенъ; важенъ е затуй, защото, ако си съставите въне убѣждение, че г. Мечкопеевъ е билъ подседенъ на военния съдъ или на гражданския, слѣдствие е вече каква мѣрка за неотклонение трѣбва да се вземе срѣщу него и по кой законъ трѣбва да се вземе тази мѣрка: дали по военно-сѣдебния или по углавното съдопроизводство, по общия законъ. Чл. 147 прѣдвизжда тая подседностъ: „Всичкиѣ военно-служанци за прѣстѣпления и простѣпци — било общо-углавни, било военно-углавни, — извършени отъ тѣхъ прѣзъ врѣмето, въ което се намиратъ на дѣйствителна служба, се съдятъ отъ военнитѣ съдилища.“

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: За прѣстѣпления извършени въ врѣме на служба, макаръ да сж въ запасъ.

Н. Мушановъ: Втори случай, чл. 148: (Чете.) „Военно-служанцитѣ, които се намиратъ въ запаса на армията, се съдятъ отъ военния съдъ за слѣдующитѣ три рода прѣстѣпления: първо, за пелвяването имъ на надлежното мѣсто, когато ги повикатъ на дѣйствителна служба или на учебни сборове; второ, за прѣстѣпления и простѣпци, извършени отъ тѣхъ прѣзъ врѣмето, въ което се намиратъ въ тия сборове, и — най-послѣ —, трето, за нарушение обязаноститѣ на дисциплината и войнското чинопочитание прѣзъ врѣмето, въ което носятъ формени военни дрехи“. Това пакъ не е случаятъ съ Мечконова. Трети случай, чл. 149: (Чете.) „Военно-служанцитѣ, които се намиратъ въ оставка, се съдятъ отъ военнитѣ съдилища само за ония прѣстѣпления и простѣпци, които сж били извършени отъ тѣхъ прѣзъ врѣмето, въ което сж се намирали на дѣйствителна служба, и които сж съединени съ нарушаване обязаноститѣ на службата и военната дисциплина.“ (Г. Кирковъ: А не и за кражба!) Така щото, въпросътъ за тѣлукуванието е важниятъ въпросъ, когато Мечкопеевъ е билъ не въ запасъ, а въ оставка. Слѣдователно, неговото положение се регулира по чл. 149, и когато

прѣстѣплението, което е извършилъ не е нарушавало неговитѣ обязанности по службата и военната дисциплина, отъ кои сѣдилища трѣбва да се сѣди? Отговарямъ: отъ гражданскитѣ сѣдилища. Не ще да говоря, че друго нѣщо, освѣнъ едно, можемъ да направимъ. Г-нъ Министерътъ на Правосъдието е тукъ. Гражданскитъ прокуроръ може да заведе дѣло срѣщу Мечконова и въпросътъ за компетентността трѣбва да отиде за разрѣшение въ Касаціонния Сѣдъ, съгласно нашето углавно сѣдопроизводство. Туй е първата печалба, която имаме по поводъ интерпелацията на г. Цанова, туй е начало, — да се сезиратъ гражданскитѣ сѣдилища, да се произнесе напиятъ Касаціоненъ Сѣдъ за компетентността.

Но вижте, г-да прѣдставители, до какво противорѣчие е дошло военното сѣдилище. Да вземемъ първия случай, че Мечконовъ е билъ подсъденъ на военнитѣ сѣдилища, и втория, че е подсъденъ на гражданскитѣ сѣдилища. Ако Мечконовъ е подсъденъ на военнитѣ сѣдилища, тогава ще имаме слѣдующата мѣрка за неотклонение, която се уредува отъ чл. 348 и послѣдующитѣ отъ военносѣдебния законъ. Тамъ е казано: „За да се прѣсѣче на обвиняемитѣ изъ числото на военнослужачитѣ...“ (Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Той не е военнослужачъ. Тамъ е разликата!) Ще кажа по-нататъкъ. Само за гражданскитѣ чиновници се взематъ мѣрки по общия редъ на углавнитѣ закони. Чл. 353 казва: „Противъ лицата отъ гражданското вѣдомство се взематъ мѣрки за прѣсичане отклоняванетоъ имъ отъ прѣдварително и сѣдебно дирене, на основание общеглавноитѣ закони.“

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Извинѣте, че Ви прѣсичамъ. Ето каква е работата. Полковникъ Мечконовъ е подведенъ подъ сѣдъ отъ военнитѣ сѣдилища затова, защото е извършилъ прѣстѣпление въ битността си на военнослужачъ. Има ли прѣстѣплението характеръ общъ, свързано съ общитѣ прѣстѣпления, това е работа, която азъ не я разбирамъ, но вижда се, че основание за това има. Какъ да е, но когато дохожда въпросътъ да се взематъ мѣрки върху него за неотклонение, не може да му бъде приложена онаа мѣрка, която се взема за военнитѣ; той е билъ гражданско лице.

Н. Мушановъ: Азъ не мога да се съглася. Азъ продължавамъ мойтъ разсѣждения: истина ли Мечконовъ трѣбваше да отговаря по военнитѣ закони като военно лице, т. е. компетенцията му да бѣде военното сѣдилище, и трѣбваше ли да се приложи мѣрката за неотклонение му като на военно лице?

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: За военнитѣ лица само. Той не е военно лице.

Н. Мушановъ: Тогава защо го сѣдятъ въ военно сѣдилище?

Министъръ генералъ-майоръ С. Паприковъ: Защото, когато е извършилъ прѣстѣплението, той е билъ на военна служба.

Н. Габровски: Ами за кражбитѣ?

Н. Мушановъ: Ние тамъ искаме да дойдемъ. Не личи ли, че има нѣщо несъобразно въ законитѣ, което уврѣжда самата дѣйствителност. Азъ ще продължавамъ разсѣжденията си. Като приемамъ, че той е военнослужачъ лице, тогава, г-да народни прѣдставители, може да се вземе въ прѣдварителенъ затворъ за ония прѣстѣпления, които влечатъ слѣдъ себе си лишаване отъ граждански и политически права. А случаятъ съ Мечконовъ е такъвъ, че ако го осѣдѣха, щѣха да го осѣдятъ за прѣстѣпления, които влечатъ слѣдъ себе си лишаване отъ граждански и политически права. Ето, слѣдователно, една голѣма грѣшка. Когато мотивиратъ опрѣдѣлението си да отмѣнятъ мѣрката за неотклонение, казватъ: тъй като сте извършили прѣстѣпление, което се наказва повече отъ 5 години тъмниченъ затворъ, затуй мѣрката трѣбва да е тая за неотклонение; но тъй като наказанието ви е отъ три години, то относително мѣрката за неотклонение не е приложенъ правилно законътъ. Защо не сте приложили правилно закона, когато сте искали военнитѣ сѣдилища да го сѣдятъ, а когато е въпросътъ за неотклонение, прилагате мѣрката по углавното сѣдопроизводство за гражданско прѣстѣпление? Така щото, г-да народни прѣдставители, изглежда, че се е дарила онаа мѣрка за неотклонение и онзи законъ да се приложи, който е билъ въ състояние съ единъ куршумъ да се убиятъ два заяка: хемъ Мечконовъ да се осѣди отъ военнитѣ сѣдилища, хемъ да се взематъ мѣрки такива, които сж по-леки за него, за неотклонението му, т. е. взела се е онази мѣрка, която по гражданския законъ е била по-лека. Тамъ е мотивътъ — за гражданска мѣрка служатъ прѣстѣпленията не-наказуеми съ тъмниченъ затворъ на повече отъ 5 години, а на три години, когато ако бѣше взета мѣрката като за военно лице, като се осѣди, води лишаване отъ граждански и политически права.

Г-да прѣдставители! Може да не съмъ развилъ мисльта си ясно, но, въ всѣки случай, сезирахъ умоветъ на тѣзи, които се интересуватъ, слѣдъ мене да продължатъ разискванията и мисли, че ако направимъ тази интерпелация по-дълга, нѣма да събераме. Когато за сливовицата говорихме три дена, защо по този въпросъ да не поговоримъ повече? (В. Димитровъ: Има много по-голѣмо значение отъ сливовицата!)

Г-да народни прѣдставители! Да вземемъ сега туй положение, че военниятъ сѣдъ е билъ въ правото си, когато е вземалъ тази мѣрка за неотклонение. Тъй като казва Военниятъ Касаціоненъ Сѣдъ прѣстѣплението, за което ще се осѣди Мечконовъ, влѣче наказание 3—9 години, съобразно военно-наказателния законъ, а, отъ друга страна,

мърката за неотклонение, съгласно углавното съдопроизводство, е вземане под стража, но за престъпление по-голямо, наказуемо с тъмничен затвор от 5 години нагоръ, то затуй въ случая това не може да се приложи. Забължете, г-да народни представители, че този случай съ г. Мечковна се е случил; забължете и онъзи случаи от углавното съдопроизводство, за които ние споримъ въ нашитъ сѣдилища и пакъ, за щастие на Мечковна, за да могатъ да се тълкуватъ различно. Мърки за неотклонение отъ прѣдварителното слѣствие — казва — противъ обвиняемия за престъпление, което се наказва съ строгъ тъмничен затворъ до 5 години, може да бѣде поръчителство или залогъ. А пъкъ чл. 221 казва: „Противъ обвиняемъ въ престъпление, за което се прѣдвизда наказание строгъ тъмничен затворъ отъ 5 години нагоръ, най-леката мърка за обезпечение може да бѣде поръчителството“, но може да се вземе и мърка за неотклонение. Каква мърка трѣбва да се вземе за неотклонение за ония престъпления, които се наказватъ съ наказание отъ 1—10 години — да се не опрѣдѣли минимумъ отъ 5 години — туй нѣщо въ нашето углавно съдопроизводство го нѣма. (Д-ръ П. Ношковъ: То е въ полза на обвиняемия.) Но трѣбва да се тълкува, че е залогъ или поръчителство, както казва г. Д-ръ Ношковъ, защото е въ полза на обвиняемия. Слѣдователно, ако се поставимъ на тая гледна точка, азъ мисля, че Касаціонниятъ Сѣдъ, ако му дадете право да прилага тѣзи мърки на нашето углавно съдопроизводство, правилно е постъпилъ, като тълкува, че не можеше да се приложи мърка за неотклонение, щомъ се подвежда престъплението, че е отъ 3—10 години, споредъ тѣхъ. Би трѣбвало тѣй да се погледне. Но, г-да народни представители, азъ пакъ мисля, че въ случая то е важна грѣшка, първо, че сѣдътъ си е взелъ атрибуция по същество и, второ, че споредъ компетентността на туй дѣло, признато отъ самия воененъ сѣдъ, че е военно, сѣдътъ никакъ нѣмаше право да прилага мърка за неотклонение по углавното съдопроизводство. Тамъ вие сѣдѣте и елате до туй заключение, до което искате да дойдете; но за мене логическото заключение е туй: вие сте сѣдитѣ, опрѣдѣляте компетентността на дѣлата прѣдъ улавни сѣдъ; самички ще прилагате мъркитѣ за неотклонение на военнитѣ лица, защото нѣма другъ случай гражданско лице да е подсѣдно на воененъ сѣдъ, освѣнъ тогава, когато е съучастникъ на воененъ, който е извършилъ дисциплинарно престъпление; оттамъ нататъкъ трѣбва да е воененъ, за да се сѣди въ военно сѣдилище, или пъкъ да е гражданинъ, за да се сѣди въ гражданско сѣдилище. Това, г-да народни представители, намирамъ, че е една голѣма грѣшка отъ страна на сѣда, и по тия съображения мисля, че когато сж отгѣнили опрѣдѣлението, тѣ сж направили грѣшка или не, но тѣ сж направили много голѣма грѣшка, когато сж подвели туй престъпление на военнитѣ сѣдилища.

Отъ всичко туй, което говорихъ, азъ заключавамъ, че г. Мечковна трѣбва да се сѣди отъ гражданскитѣ сѣдилища, и гражданскитъ прокуроръ отъ утрѣ нататъкъ — г. Министерътъ на Правосѣдието е тукъ — трѣбва да сложи рѣка, за да се разрѣши въпросътъ за компетентността, въпросъ, който е много важенъ, за да се опрѣдѣли веднажъ завинаги смисълътъ на този членъ, който казахъ и по-напрѣдъ; той е много важенъ за да може да се опрѣдѣли, какво, наистина, е мислилъ нашиятъ законодатель.

Отъ друга страна, по интерпелацията на г. Цанова трѣбва да приемемъ, че Военниятъ Касаціоненъ Сѣдъ е направилъ бъркотия. Не съмъ азъ отъ ония, който ще отида да казвамъ, че сж го правили съ пристрастие или безъ пристрастие. Азъ казахъ и по-напрѣдъ, че е въпросътъ за сѣдилищата и когато е въпросъ за сѣдилищата, както въ улавнитѣ, тѣй и въ гражданскитѣ, азъ не бихъ отишълъ да се бъркамъ и да казвамъ, че тѣ сж пристрастни, дотогава, докогато нѣмамъ данни, че тѣ вървятъ пристрастно. Ако отидемъ да сѣдимъ каква е била мѣлвата, има много да говоримъ тукъ. Има много такива случаи. Азъ бихъ ви споменалъ за единъ случай само, че единъ много голѣмъ воененъ е миналъ въ София и, понеже г. Мечковна е подказалъ, че много работи ще да излѣзатъ, че голѣми работи може да станатъ, не се мина много врѣме и той скоро биде пуснатъ на свобода. Обаче, г-нъ Военний Министре, азъ не съмъ отъ тия хора, дѣто ще отида да потвърдамъ на тия мѣлви, но, въ всѣки случай, тѣ сж мѣлви, които циркулиратъ, и азъ трѣбваше да ги кажа на Народното Събрание — не казвамъ, че сж истински. Въ всѣки случай, въ интерпелацията на г. Цанова ние можемъ да съзремъ неприлагането на закона отъ страна на военнитѣ сѣдилища. А най-много то личи въ самичката мотивировка на Военния Касаціоненъ Сѣдъ, защото той унищожава мотивировката и опрѣдѣлението на първия сѣдъ и взема та го наказва, когато мотивира работата по същество. Туй не е въ негова компетентностъ; туй нѣщо ще го признае и г. Военниятъ Министъръ, и най-малкото, което трѣбва да се направи, то е да се напомни на Върховния Воененъ Касаціоненъ Сѣдъ, че туй нѣщо е станало. А пъкъ за всички насъ урокътъ е слѣдниятъ: винаги корпоративнитѣ сѣдилища сж такива сѣдилища, на които много не може да се върва: тѣ иматъ особени правни възгледи, които сж съвършено чужди по общитѣ понятия, които имаме, за да можемъ да имъ върваме. Това не е само за военнитѣ сѣдилища, но и за всички корпоративни сѣдилища. Ето защо, като взимаме случай за г. Цановата интерпелация, азъ мисля, че трѣбва да се застъпятъ всички ония, които съзиратъ тия неправди, всички ония, които се възмущаватъ не отъ туй, че сѣдилищата могатъ да бѣдатъ обвинени въ безсъвѣстностъ, но отъ туй именно, че обществената съвѣсть дойде въ колизия, въ конфликтъ съ всички военни сѣдилища. Туй бѣше съ убийството на Зла-

тоустова въ Бургазъ, туй бѣше съ убийството отъ Грациано въ Елена. Фактъ е, и вѣрвамъ, че самичкъ г. министърътъ го съзнава, че има единъ конфликтъ между народната обществена съвѣсть и рѣшенията на военнитѣ сѣдилища. Тоя конфликтъ, колкото по-рано се свърши, толкова по-добрѣ, а добрѣ ще се свърши не когато обвиняваме лицата, а когато унищожимъ принципа, когато унищожимъ военнитѣ сѣдилища. (Обаждатъ се отъ крайната лѣвица: Bravo!)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-да народни прѣдставители! Часътъ е 7. Има записани още...

И. Воденчаровъ: Да се продължи засѣданието утрѣ!

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: (Къмъ г. прѣседателствующия.) Колко души има записани?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Двама. Пръвъ е г. Такевъ.

Д. Петковъ: Много души ще говорятъ!

Прѣседателъ: Д. Цанковъ.

Подпрѣседатели: { **А. Франгя.**
Д-ръ А. Ходжевъ.

Секретаръ: П. Шоповъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: Т. Гълъбовъ.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-нъ Такевъ, много ли ще говорите?

М. Такевъ: Азъ не вѣрвамъ да говори дълго, но мисля, че е късно.

В. Димитровъ: И азъ искамъ думата!

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Вие знаете, че споредъ правилника, утрѣ имаме прошения. Ще ви моля, да се съгласите да се свърши тази интерпелация. (Отвѣждѣ: Съгласни!) Значи, дневниятъ редъ за утрѣ е продължение отъ разискванията по тази интерпелация и прошения.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване прѣдложението на г. Министъръ-Прѣседателя. Които приематъ това прѣдложение, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 7 ч. и 10 м. вечерята.)